

Gemma Navickienė

**Vertimas raštu:
teorija ir praktika**

Mokymo priemonė

KAUNO KOLEGIJOS MENŲ IR UGDYMO FAKULTETAS
KALBŲ CENTRAS

Gemma Navickienė

**Vertimas raštu:
teorija ir praktika**

Mokymo priemonė
Papildytas leidimas

Kaunas, 2024

Patvirtinta Kalbų centro posėdyje 2024-02-12, protokolo Nr. D3-6.

Recenzavo:

Živilė Nemickienė, humanitarinių mokslų daktarė, Vilniaus universiteto docentė

ISBN 978-9955-27-644-9

© Kauno kolegija, 2024

© Gemma Navickienė, 2024

TURINYS

Autorės žodis	6
Vertimo rūšys ir vertėjų darbo specifiška	8
I DALIS. VERTIMO MOKSLAS	15
Vertimo istorija, teorija ir kritika	15
Adekvatus vertimas	19
Vertimo perdaros	23
II DALIS. VERTIMO PRAKTIKA	29
Gramatinės perdaros.....	31
Artikelio reikšmės perteikimas	32
Junginiai su bendratimi	33
Junginiai su prielinksniu <i>with</i>	40
Priežastiniai junginiai.....	41
Žodžiai – pakaitalai	42
Pažyminių ir papildinių derinimas	43
Skaičiaus kategorijos nesutapimai	45
Kalbos dalies pakeitimas.....	46
Sakinio dalies pakeitimas.....	47
Veiksmazodžių laikų perteikimas	48
Leksinės – gramatinės perdaros	53
Modalumo perteikimas.....	53
Jungtukai	56
Emocinio raiškumo perteikimas	58
Vienarūšės sakinio dalys.....	61
Pagrindinio ir šalutinio dėmens veiksniai	62
Veiksniai, nurodantys vietą ar laiką	63
Įterpiniai	64
Perdaros dėl žodžių darybos skirtumų.....	64
Leksinės perdaros	66
Tarptautinių žodžių vertimas	66
Prieveiksminiai veiksmazodžiai	67
Iš svetur einanti frazeologija ir kaip ją verstis.....	68
Ekonominių ir verslo tekstų vertimo ypatumai	73
Žodžių tvarkos sukeitimas	73
Antraščių vertimas.....	76

Terminų vertimas.....	79
Junginiai su bendratimi, gerundijumi ir dalyviais .	82
Sintaksinės struktūros	85
Emfazė ir inversija	87
Pagrindinės vertimo perdaros.....	90
Kai kurių stilistinių ypatybių perteikimas	93
TEKSTAI VERTIMUI	95
Oil cracks.....	95
What's in a name?	96
Tortoise and hare	99
Bibliografija.....	102

AUTORĖS ŽODIS

Mokslo, technologijų, verslo vystymasis, politinės ir kultūrinės integracijos plėtra ir daugybė kitų veiksnių didina vertimų poreikį. Ne bet kokių, o patikimų vertimų poreikį.

Vertimas, ir kaip specialus mokomasis dalykas, ir kaip praktinė veikla, remiasi lingvistiniu pagrindu. Tai reiškia, kad reikia suvokti originalo ir vertimo kalbų ypatumus jas gretinant.

Samprotaudamas apie teorijos ir praktikos integravimą, amerikietis vertėjas ir knygos apie tai, kaip tapti vertėju, autorius Douglas Robinson (2005) pritaria savo tėvynainiui filosofui Charles Sanders Peirce, teigiančiam, kad nauja patirtis vertėjui gali būti *abduktivi*, t. y. tebūti spėjimas ir intuityvus kūrybinis šuolis; *induktivi*, t. y. igyta remiantis žinomais modeliais; ir *deduktivi*, t. y. pagrįsta taisyklėmis, potvarkiais, įvairiomis teorijomis. Norint tuos tris –*duktyvumo* procesus integruoti, būtina suvokti, kad visi jie yra tam tikra patirties forma: susidūrę su naujomis situacijomis, vertėjai naudoja ir spėjimus, ir praktinius modelius, ir taisykles. Kita vertus, tai, ką naujo jie patiria, virsta įpročiu arba intuicija. Kuo geriau išlavinta intuicija, tuo greičiau vertėjas dirba.

Vis dėlto intuicija ne visada galima pasitikėti. Vertimo procesas iš tikrųjų yra perėjimas nuo įpročio prie naujos patirties, ir tai užtikrina sėkmingą, efektyvų ir malonų vertimą ar bet kokią veiklą, reikalaujančią tiek ramaus tyrimo, tiek gebėjimo augti, mokytis ir spręsti nenumatytas problemas.

Ko gero, dauguma nepatikimų vertimų autorių neturi deduktivos patirties, t. y. nežino vertimo teorijų arba jų nesupranta ir ignoruoja bendrines originalo kalbos (OK) ar vertimo kalbos (VK) taisykles. Kiti žino kelis pagrindinius vertimo ir originalo kalbų struktūrinius modelius ir

pernelyg pasikliauja savo intuicija. Dar kiti pernelyg pasitiki technologijomis.

Šios mokymo priemonės paskirtis – apibendrinti pagrindinius adekvataus vertimo principus bei vertimo perdaras; suteikti žinių, kaip tiksliai, taisyklingai ir sklandžiai perteikti informaciją gimtąja kalba, bei padėti pasirengti savarankiškai lavinti vertimo įgūdžius.

Aptariant teorinius vertimo pagrindus, pateikiami probleminiai klausimai, kurie padeda aktyviai panaudoti turimas žinias ir ugdo gebėjimą daryti logika pagrįstus spėjimus. Analizuojant bendruosius vertimo dėsningumus, šalia anglišku pavyzdžių pateikti ir vokiški variantai, nes trijų kalbų gretinimas geriau atskleidžia skirtumus ir padeda suvokti verčiant būtinas perdaras.

Praktinėje dalyje aiškinamos dažniausiai vartojamos gramatinės, leksinės-gramatinės ir leksinės perdaros, pateikiama pavyzdžių ir sakinių, skirtų savarankiškoms pratyboms. Po to aptariami ekonominių ir verslo tekstų vertimo ypatumai. Pabaigoje pateikiami trys tekstai, kuriuos verčiant reikia pritaikyti deduktyviąją patirtį.

Mokymo priemonė skirta visiems, kas nori pajusti originalo ir vertimo kalbos skirtynes bei lavinti vertimo įgūdžius. Deja, savarankiškai ja naudotis vargu ar pavyks, nes yra taip [redacted] pažymėtos praleistos informacijos bei kontroliuojamų pratybų, kurios gali būti atliktos tik vadovaujant dėstytojui. Kiekvieną užduotyse pateiktą situaciją galima išversti įvairiai, tačiau gero vertėjo tikslas turėtų būti tiksliausias atitikmuo, kuris paaiškėja tik po diskusijų dirbant grupėje, kuriai vadovauja patyręs specialistas.

Vienas iš paklausiausių patikimo vertimo bruožų yra „tikslumas“, priskirtinas „dėmesiui detalėms“. Vis dėlto taikliausias patikimą vertėją apibūdinantis sinonimas turėtų būti ne „tikslumas“, o „profesionalumas“: patikimas vertėjas visada dirba kaip profesionalas.

VERTIMO RŪŠYS IR VERTĖJŲ DARBO SPECIFIKA

- PAGAL KOKIUS ASPEKTUS SKIRSTOMI VERTIMAI?
- KOKIE VERTIMO KOMPIUTERINĖMIS PROGRAMOMIS PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI?
- KUO SKIRIASI VERTIMAS ŽODŽIU IR VERTIMAS RAŠTU?

Vertimus galima klasifikuoti įvairiais aspektais:

I. Pagal tai, kas verčia:

- a) mašininis (kompiuterinis) vertimas;
- b) nemašininis vertimas.

II. Pagal vertimo atlikimo formą:

- a) žodžiu;
- b) raštu.

Kai kuriose kalbose šioms vertimo rūšims įvardinti yra atskiri žodžiai: *translation ~ interpretation, Übersetzung ~ Dolmetschen*.

III. Pagal verčiamos medžiagos pobūdį:

- a) meninis;
- b) nemeninis (publicistikos, mokslinis-techninis ir pan.)

Mašininis vertimas paremtas daugiau matematika nei lingvistika. Pirmosios verčiančios mašinos buvo sukonstruotos XX a. viduryje, bet jos nepateisino lūkesčių. Didžiausias mašinos (kompiuterinės programos) privalumas – greitis ir tikslus terminų perteikimas. Vis dėlto kompiuterinį vertimą turi suredaguoti žmogus, nes didžiausias kompiuterinio vertimo trūkumas yra pažodiškumas. Tarkim, anglišką *Out of sight, out of mind* mašina yra išvertusi į rusų kalbą *Nevidimoje bezumije (nematoma beprotystė)*, o vokiečių kalboje jis virsta *Aus den Augen aus dem Sinn (iš akių ir iš proto)*.

Jei kada nors kompiuteriui ir pavyks nepriekaištingai išversti bet kokio tipo tekstą, vertėjai

neturėtų likti be darbo: tik žmogus sugeba parengti kiekvieną programos atliekamą operaciją ir patikrinti rezultata. Kompiuteris paprastai pateikia grubų, juodraštinį vertimą.

Vertimas žodžiu ir **vertimas raštu** skiriasi ne vien atlikimo forma, bet ir psichologiniais aspektais.

Vis dar yra manančiųjų, kad bet kuris dvi ar daugiau kalbų mokantis žmogus gali vienodai sėkmingai versti tiek žodžiu, tiek raštu. Vis dėlto, išaugus vertimo apimčiai, pastebėta, kad ne kiekvienas vertėjas pajėgia sėkmingai versti ir žodžiu, ir raštu.

Kelias kalbas mokantis ir puikiai verčiantis raštu žmogus prieš mikrofoną ar didelę auditoriją gali sutrikti: „prarandamas“ balsas, ima šlubuoti atmintis, sunku suregzti sakinį.

Vertimas žodžiu skirstomas į sinchroninį ir nuoseklųjį.

Sinchroninis vertimas – tai vertimas, kai iš klausos suvokiama šneka viena kalba tuo pačiu (arba beveik tuo pačiu) metu pakartojama kita kalba. Verčiama pasitelkus technines priemones: ausines, mikrofoną. Didžiausias sinchroninio vertimo privalumas – laiko taupymas. Ypač naudingas, kai verčiama konferencijose į kelias kalbas.

Nuoseklusis vertimas – tai toks vertimas žodžiu, kada pirma kas nors pasakoma ir tik po to, kalbančiajam nutilus, verčiama į kitą kalbą.

Vertėjas žodžiu turi gebėti sutelkti dėmesį, pasižymėti gera trumpalaikė atmintimi (*operational memory*), mokėti nugalėti auditorijos baimę, lengvai bendrauti. Jam reikia skambaus balso, greitos reakcijos. Jis turi neužgožti ir neiškreipti kalbančiojo, nepamiršti takto ir būti pasiruošęs netikėtumams.

Vertėjus žodžiu, kitai negu vertėjus raštu, mato jų klientai. Vertėjai žodžiu kalba pirmuoju asmeniu, jie tampa kliento balsu, nes turi tiksliai, taip pat įtikinamai ir su tokiais pat prasmės atspalviais išreikšti šnekančiojo

mintis ir įsitikinimus, jokių būdu nesiedami jų su savo pažiūromis.

Norint kuo tiksliau ir natūraliau versti, reikia ir puikių igūdžių greitai ir tiksliai užsirašyti bei sugebėjimo greitai mąstyti.

Konferencijų vertėjai privalo mokėti efektyviai bendrauti ir perteikti informaciją ne mažiau patraukliai už pačius kalbėtojus. Jie turi puikiai išmanyti pasaulio įvykius ir savo darbo sritį. Vis dažniau iš jų reikalaujama kompiuterinio raštingumo, mokėjimo naudotis įvairiausiais paieškos įrankiais. Kai esi prie įjungto mikrofono, nebe laikas ieškoti informacijos žodynuose ir enciklopedijose: vertėjas žodžiu privalo išmanyti dalyką.

Vertėjams žodžiu būtinas lankstumas, intuicija ir greita reakcija, kad jokia kalbėtojo paliesta tema neišmuštų iš vėžių.

Vertėjams žodžiu reikalingi ir diplomatiniai gebėjimai. Kad tiksliai perteiktų kalbėtojo ketinimus, jie privalo jausti pokalbio situaciją ir kontekstą.

Vertėjas raštu psichologinio spaudimo lyg ir nejaučia. Jam nebūtina treniruoti trumpalaikę atmintį. Jis gali neskubėdamas ieškoti geriausio atitikmens originalui, keisti ankstesnius variantus, tikrinti ir redaguoti savo darbo produktą – vertimą. Tereikia kruopštumo, nuoseklumo, sugebėjimo susirasti reikiamą informaciją žodynuose ir kituose pagalbiniuose šaltiniuose.

Vertėjai raštu turi tiksliai perteikti originalo prasmę ir turinį be gramatikos klaidų.

Neretai, pavyzdžiui, įstatymų leidybos srityje, vertimas raštu laikomas „autentišku“. Tai reiškia, kad jis turi tą pačią teisinę galią kaip ir originalas.

Pageidautina, kad vertėjas raštu mokėtų puikiai rengti dokumentus, o pateikti tekstai neatrodytų kaip vertimai. Dirbti reikia kruopščiai ir atidžiai, kad būtų išsaugota originalo esmė ir visa jame esanti informacija. Atliekant specialiuosius vertimus, būtina išnagrinėti terminus, išstudijuoti dokumentus ir palaikyti ryšius su

tos srities specialistais. Vertėjai raštu privalo būti smalsūs, norėti mokytis ir rodyti iniciatyvą. Jiems tenka dirbti ir streso sąlygomis (kai tekstą reikia išversti skubiai), todėl jie privalo mokėti prisitaikyti prie situacijos, suskirstyti darbus pagal svarbą ir gerai juos organizuoti.

Vis svarbesnis tampa vertėjų kompiuterinis raštingumas, mokėjimas naudotis programine įranga, kad darbas būtų atliekamas greičiau ir geriau.

Laisvai samdomi vertėjai taip pat turi gebėti tvarkyti savo verslo reikalus ir susirasti vietą rinkoje.

Meninis vertimas visada esti vertimas raštu. Svarbiausias šios rūšies vertėjo bruožas – literatūrinis talentas. Meniniam vertimui artimas publicistikos vertimas, nes pagrindinė publicistinio teksto funkcija – emociškai ir intelektualiai paveikti skaitytoją.

Mokslinio-techninio vertimo turėtų imtis tas, kas išmano kurią nors mokslo ar technikos sritį, yra susipažinęs su specialiaja terminija.

Vertėjai raštu ir žodžiu gali dirbti *viešajame sektoriuje* (konkrečios valstybės, Europos ar tarptautinių institucijų tarnautojais); *privačiajame sektoriuje* (prekybos bendrovių, vertimo agentūrų ir t. t. darbuotojais); *įstaigose* (etatiniiais arba laisvai samdomai darbuotojais); *bendruomenės grupėse*; *savanorių organizacijose*.

Verčiant ne visada reikia perteikti visą originalo tekstą. Dažnai vertėjai prašomi pateikti ilgų dokumentų rašytines santraukas arba greitą žodinį vertimą, kad klientas ilgame dokumente atrastų vietas, kurias reikia išversti tiksliai, arba kad tiesiog suprastų teksto esmę.

Šiuolaikinėje multimedijų visuomenėje vis didesnę svarbą įgyja interneto puslapių vertimai. Tekstai, skirti internetui, turi būti trumpi, lengvai skaitomi ir parengti internetui tinkančiu stiliumi. Dažnai verčiant tekstus internetui originalų tekstą tenka redaguoti.

Vertėjui reikia ir tokių įgūdžių kaip gebėjimas peržiūrėti ir redaguoti tekstus, vadovauti projektui, ieškoti verslo galimybių ar vadovauti bendrovei.

Konferencijų vertėjai¹ rengiami trijų pagrindinių tipų darbui:

nuosekliajam vertimui, kai vertėjas sėdi drauge su delegatais, išklauso kalbą ir po to ją perteikia kita kalba, dažniausiai naudodamasis užrašais. Nors šiais laikais nuoseklųjį vertimą dažniausiai keičia sinchroninis, vis dėlto jis dar praverčia kai kuriuose susitikimuose (per darbo pietus, ekskursijas ir kt.);

sinchroniam vertimui, kai vertėjas dirba izoliuotoje, garsui nepralaidžioje kabinoje su ne mažiau kaip vienu kolega. Kalbėtojas susirinkimų patalpoje šneka į mikrofoną, vertėjas klausosi per ausines ir beveik iškart verčia į mikrofoną. Klausytojai ausinėse pasirenka kanalą jiems suprantama kalba.

Šnibždamasis vertimas yra sinchroninio vertimo atmaina, kai vertėjas sėdi šalia ir verčia klausytojui į ausį nesinaudodamas jokia vertimui žodžiu reikalinga įranga.

Vertėjai žodžiu dažnai kviečiami versti teismuose, ligoninėse, policijos nuovadose, migracijos tarnybose ir kt. Tai vadinama viešųjų tarnybų vertimais. Tokiam vertimui reikia ypatingos kvalifikacijos.

Konferencijose ir susitikimuose vis populiarsnis vertimas iš sakytinių kalbų į gestų kalbą, kurią vartoja klausos sutrikimų turintys žmonės visame pasaulyje. Jis dažniausiai atliekamas sinchroniškai.

---

¹ Konferencijų vertėjas – tai profesijos pavadinimas, rodantis aukšto lygio profesionalumą ir gerus įgūdžius. Konferencijų vertėjai dirba ne tik konferencijose – jie parengti dirbti įvairiose situacijose.

Taip ar ne?

**Norint versti raštu,
pakanka turėti gerą
žodyną**

Vertėjo darbas – tai profesija. Jei pakaktų gero žodyno, nebūtų tiek daug prastų vertimų (prisiminkite nesuprantamas prietaisų vartojimo instrukcijas arba juokingus skelbimus viešbučiuose)

**Geram vertėjui
nereikia nei žodynų,
nei žinyų. Jis
tiesiog verčia**

Informacijos rinkimas – būtina vertimo dalis. Vertėjai privalo išanalizuoti ir kritiškai įvertinti informacijos šaltinius ir žodynuose pateikiamas reikšmes

**Mano sekretorė moka
tris kalbas ir išvers
viską, ko man reikės**

Net jei žmogus šneka ar rašo svetima kalba, tai dar nereiškia, kad jis geba gerai versti

**Gerai mokėdamas
dvi kalbas gali
išversti
bet kokį tekstą**

Yra žmonių, kurie gali versti į kelias kalbas, tačiau dažniausiai vertėjai verčia tik į kurią nors vieną kalbą. Pasyvus ir aktyvus kalbos mokėjimas yra skirtingi dalykai. Maža to, literatūros vertėjas ne visada sugebės išversti teisinę sutartį, o vadybos tekstų vertėjui nederėtų patikėti versti medicinos tekstų

**Greitai vertėjus
pakeis kompiuteriai**

Kartais kompiuteriai tekstus išverčia gerai, tačiau jie niekada nesugebės versti taip, kaip žmonės, nes dirbtinis intelektas vis dar pajėgia perprasti žmonių kalbos atspalvių bei subtilybių. Vis dėlto šiuolaikinės kompiuterių programos vis daugiau, vertėjams labai naudingos

Vertimas raštu ir žodžiu yra vienas ir tas pats

Vertimas raštu ir žodžiu turi daug bendra, tačiau tai skirtingos profesijos, kurioms reikia skirtingų įgūdžių ir pasirengimo. Geras vertėjas žodžiu nebūtinai gerai vers raštu ir atvirkščiai

Norint versti žodžiu, pakanka tiesiog mokėti kalbą

Vertimas žodžiu – tai profesija. Jei norite versti ne tik kasdienius pokalbius, privalote išmokti specialių vertimo metodų, kurių neįmanoma susikurti pačiam

Aš moku portugalų ir suomių kalbas, vadinasi, galiu versti žodžiu į šias kalbas

Versti žodžiu reikėtų į tą kalbą, kurią mokate tobulai. Geriausia, jei tai – jūsų gimtoji kalba. Vertėjams žodžiu tenka greitai suvokti ir perdirbti informaciją, perteikti ją aiškiai ir iškalbingai, nemykiant ir neieškant žodžių

Tiks bet koks vertėjas žodžiu. Man nereikia vertėjo, kurio specializacija – konferencijų vertimas

Konferencijų vertėjai yra vertėjai žodžiu, baigę universitetą ir įgiję labai aukštą profesionalumo lygį. Taip parengti ne visi vertėjai žodžiu. Jie verčia žodžiu ne tik konferencijose

I DALIS. VERTIMO MOKSLAS

VERTIMO ISTORIJA, TEORIJA IR KRITIKA

- IŠ KOKIŲ DALIŲ SUSIDEDA VERTIMO MOKSLAS?
- KOKIUS VERTIMO KLASIKUS ŽINOTE? KOKIE JŲ VERTIMO PRINCIPAI, SVARBIAUSI DARBAI?
- KADA ATsirADO PIRMIEJI RAŠTO VERTIMAI LIETUVOJE?
- KODĖL KARTAIS VERTIMŲ KOKYBĖ BŪNA PRASTA?

Vertimo mokslas susideda iš trijų komponentų: vertimo istorijos, teorijos ir kritikos.

Vertimo istorija tiria vertimo principų raidą, apibendrina kalbas, iš kurių ir į kurias buvo verčiama, vertimo tikslus, reikalavimus vertėjams.

Vienas seniausių *Antikos* vertėjų, šv. Jeronimas (348–420 m.), iš senovės žydų kalbos į lotynų kalbą išvertęs Testamentą „Vulgata“, rėmėsi principu „Non verbum de verbo, sed sensum exprimere de sensu“ (išreikšti ne žodžiu žodi, o prasme prasme).

1991 metais FIT (*Fédération internationale des traducteurs – Tarptautinė vertėjų federacija*) rugsėjo 30-tąją, Jeronimo mirties dieną, paskelbė Tarptautine vertėjų diena, taip skatindama vertėjų solidarumą ir siekdama populiarinti vertėjo profesiją. Šv. Jeronimas yra mokinių, studentų, mokytojų, mokslininkų, teologijos fakultetų, mokslinių draugijų, Biblijos draugijų, asketų ir, žinoma, vertėjų globėjas.

Viduramžiais tarptautinė kalba buvo lotynų kalba. Į ją buvo verčiami ir šventraščiai, ir pasaulietinės knygos. Religiniai raštai buvo verčiami pažodžiui, o pasaulietinės knygos – laisvai, originalo turinį keičiant pagal to meto skaitytojų skonį.

Renesanso laikotarpiu paaštrėjo kova tarp pažodinio ir laisvojo vertimo šalininkų.

Leonardas Brunis (Leonardo Bruni), vertęs iš graikų kalbos į lotynų kalbą, įrodinėjo, kad vertimui tinka ir italų kalba. Jo manymu, „meniškai teisingas vertimas – tai sava kalba tobulai perteikti originalo savitumus. Prasmei – užtektinai žodžių, o žodžiams – blizgesio“.

Vokietijoje tuo metu garsėjo Martinas Liuteris (Martin Luther), išvertęs Šventąjį Raštą ir parašęs kelis vertimo teorijos darbus. Jis stengėsi kuo tiksliau ir meniškiau perteikti originalo teksto turinį vokiečių kalba.

Olandas Erazmas Roterdamietis (Erasmus Roterodamus), sugretinęs lotyniškąjį Jeronimo vertimą su originalu, aptiko klaidų ir įrodė, kad būtina studijuoti pirminius šaltinius.

Anglijoje iki XIV a. nacionalinės kalbos nebuvo. Rungėsi normanų (prancūzų) ir anglo-saksų kalba, kuria šnekėjo žemesnieji sluoksniai. Apie XIV a. vidurį Londono dialekto pagrindu susiformavo nacionalinė kalba, kuri 1362 m. pradėta vartoti parlamento debatuose ir tapo pagrindine kalba mokyklose. XVI a. imta versti antikos autorius. Poetas Tomas Vajatas (Thomas Wyatt) į anglų kalbą perkėlė Petrarkos sonetų formą, iš kurios išsirutuliojo angliškojo soneto forma, kuria rašė Viljamas Šekspyras.

Prancūzų mokslininkas ir leidėjas Etjenas Dole (Étienne Dolet), vertęs Platono kūrinis, traktate „Gero vertimo iš vienos kalbos į kitą taisyklės“ (1540 m.) išdėstė tokius reikalavimus vertėjams: suprasti verčiamo teksto mintį; gerai mokėti tiek originalo, tiek vertimo kalbas; neversti pažodžiui; vengti svetimybių (lotynizmų) ir laikytis geros šnekamosios prancūzų kalbos; stengtis išlaikyti originalo stilių.

Renesanso laikotarpiu pradėti leisti žodynai. 1550 m. išleistas aštuonių kalbų žodynas.

KOKIŲ KALBŲ ŽODYNAS TAI BUVO?

Klasicizmo laikais Prancūzijoje vyravo laisvojo vertimo principai. Tik XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradžioje požiūris į vertimą pasikeitė. Anglas Aleksandras Taitleris (Alexander Fraser Tytler) 1790 m. išleido „Vertimo principus“. Jis teigė, kad vertimas – kūrybinis procesas, kai vertėjas kitokiais žodžiais suteikia tą patį poveikį kaip ir originalas. Vertimo tekste gali būti papildymų ir praleidimų.

Švietimo laikotarpiu vertimas atsiskyrė nuo originaliosios kūrybos. Verčiant vengiama ir laisvojo, ir pažodinio vertimo. Vokietis Johanas Herderis (Johann Gottfried Herder) teigė, kad vertėjas turi susipažinti su verčiamo autoriaus kūryba ir teisingai perteikti tik jam būdingus aspektus. Herderio manymu, poeziją gali versti tik genialus poetas, esantis genialiu vertėju.

Romantizmo laikotarpiu buvo stengiamasi atgaivinti nacionalinę kultūrą, pagausėjo vertimų į anglų, prancūzų ir vokiečių kalbas.

XVIII a. pabaigoje Augustas Vilhelmas Šlėgelis (August Wilhelm Schlegel) ragino kuo laisviau pasinaudoti savos kalbos klodais.

Pirmieji vertimai Lietuvoje, daugiausia religinio turinio, siekia ■■■ amžių. Visą Bibliją į lietuvių kalbą pirmasis išvertė Jonas Bretkūnas (XVI a. pabaiga). Deja, vertimas išleistas nebuvo.

XIX a. ne tik originalia kūryba garsėjo Vincas Kudirka, išvertęs žymių pasaulinės literatūros atstovų kūrinius (Dž. Bairono „Kainą“, F. Šilerio „Vilių Telį“ ir „Orleano mergelę“, A. Mickevičiaus „Vėlines“, I. Krylovo pasakėčias). Šie vertimai pasižymi aukštu poetiniu lygiu, kūrybiškumu.

XX a. svarų indėlių į vertimų fondą įnešė rašytojai Antanas Venclova, Pranas Povilaitis, Edvardas Viskanta, Vytautas Petrauskas, Dominykas Urbas, Karolis Vairas-Račkauskas. Vis dėlto dauguma kūrinių buvo išversta iš tarpinio, rusiško, vertimo. Tik XX a. šeštajame dešimtmetyje pradėta versti iš Vakarų Europos kalbų.

Dominykas Urbas rašė, kad „vertėjais dažnai pasišaukdavo atsitiktiniai žmonės, gal turį gerų norų, bet ne visada – kvalifikacijų. Vertimo kokybė priklausė nuo vertėjų iniciatyvos, geros valios ir, kas be ko, nuo atsitiktinumo. Užtat buvo daug prastų vertėjų, maža gerų“.

Iki 1971 m. vertėjai Lietuvoje rengiami nebuvo. Tuomet Vilniaus universiteto Filologijos fakultete buvo pradėtas dėstyti penkerių metų meninio vertimo specializacijos kursas. 1997 m. tame pačiame universitete įkurta Vertimo studijų katedra.

1994 m. vertėjus pradėjo rengti Kėdainių Jonušo Radvilos kolegija. Šiuo metu vertėjo profesiją galima įgyti keliose Lietuvos kolegijose ir universitetuose.

Vertimo kritika yra vertimo mokslo dalis, besirūpinanti teorikų, istorikų ir vertėjų praktikų darbais ir sauganti juos nuo klaidų. Didžiausias vertimo priešas – nukrypimas nuo literatūrinės kalbos normų. Vertėjas paprastai susiduria su dviem problemomis:

- 1) originalo kalbos (OK) santykis su vertimo kalba (VK);
- 2) vertimo kalbos santykis su bendrinės kalbos normomis.

Pagrindinis vertimo kritikos tikslas – nustatyti vertimo galimybių ribas ir, remiantis konkrečia medžiaga, nurodyti, kur ir kada toms galimybėms ir normoms nusizengiama.

Vertimo teorijos objektas – patys bendriausi dėsningumai, būdingi visoms kalboms.

ADEKVATUS VERTIMAS

- KAS YRA ADEKVATUS VERTIMAS?
- Į KOKIUS ELEMENTUS SKIRSTOMA VERČIAMA INFORMACIJA?
- KAM GALI BŪTI SKIRTI TEKSTAI?
- KUO SKIRIASI SEMANTINIS ADEKVATUMAS IR PRAGMATINIS ADEKVATUMAS?

Su vertimu yra susijusios informacijos ir komunikacijos sąvokos, nes kiekvienas žodis bendraujant perduoda kokią nors informaciją.

Bendravimas vyksta tarp siuntėjo [S] ir gavėjo [G]. Norėdamas perduoti informaciją, [S] naudojasi kodu [K] (kalbos taisyklių visuma). [G], pasinaudodamas tuo pačiu kodu, supranta perduodamą informaciją. Bendraujama pagal schemą: [S] → [G]. Jei [G] kodas kitoks, jis, žinoma, tos informacijos nesupras ir jam teks ieškoti perkoduotojo [P] – vertėjo. Taigi, schema bus tokia: [S] → [GPS] → [G].

Pirmasis tokio bendravimo etapas [S] → [G], kai vertėjas – pirminio pranešimo gavėjas. Jis analizuoja gautą informaciją ir keičia originalo kalbos kodą į vertimo kalbos kodą. [G] virsta [P]. Trečiajame etape [S] → [G] vertėjas atlieka siuntėjo vaidmenį: bendravimas vyksta tarp vertėjo ir gavėjo, nesupratusio pranešimo originalo kalba. Taigi, vertėjas yra drauge ir gavėjas, ir perkoduotojas, ir siuntėjas, o jo vertimo variantas turi atitikti originalo kalbos informacijos turinį ir vertimo kalbos normas.

Kalbant apie lygiavertį vertimą, vartojama **adekvatumo** sąvoka. *Adaequatus* (lot.) reiškia „prilygtinas, tapatingas, ištikimas, tikslus“.

Tiksliausiai adekvatų vertimą galima apibrėžti taip: **adekvatus vertimas** – tai kūrybinis procesas, kurio metu vertėjas, turėdamas konkrečią originalu apibrėžtą tikrovės dalį, sutelkęs visas intelekto jėgas, atrenka kalbines ir vaizdines priemones, kad savo kūrybos rezultatu

skaitytojui suteiktų tiek pat informacijos ir toki pati poveikį kaip ir originalas.

Vertimas – tai ne paprastas mechaninis visų OK elementų atkūrimas, o sudėtinga, sąmoninga atskirų jo dalių perteikimo atranka. Gali atsitikti, kad besistengdamas atkurti visus elementus, vertėjas praranda svarbiausius, ir visumos nebelieka. Ypač tai pasakytina apie frazeologinius junginius. Angliškas junginys *at the end of the day* vokiečių kalboje gali reikšti *am Ende des Tages*, o lietuvių kalboje – *dienos pabaigoje*. Vis dėlto lietuvių kalboje jis turi dar vieną reikšmę – *galų gale*, o vokiečių kalboje tokios reikšmės neturi.

Siekdamas adekvataus vertimo, vertėjas turi žinoti, kad:

- verčiant **informacija skirstoma** į:
  - a) elementus, kurie išsaugomi arba turi būti išsaugoti (tai nesikeičiantys, **invariantiniai** elementai);
  - b) elementus, kuriems reikia rasti vertimo kalbos atitikmenis (tai jūdrys, **labilūs** elementai).

JEI ĮVAIRIŲ RŪŠIŲ TEKSTUS SURAŠYTUME EILE, KUR PRADŽIOJE BŪTŲ TEKSTAI SU DIDŽIAUSIU INVARIANTINIŲ ELEMENTŲ SKAIČIUMI, O PABAIGOJE SU MAŽIAUSIU, KOKIA BŪTŲ ŠIŲ ŽANRŲ SEKA?

PROZA
VOKALISTŲ TEKSTAI
PUBLICISTIKA
EILĖS
KINO FILMŲ DUBLIAŽAS
MOKSLINĖS LITERATŪROS TEKSTAI
DRAMA

➤ verčiant **būtina atsižvelgti, kokiai auditorijai skiriamas pranešimas**

OK tekstas gali būti skirtas:

- a) **tik OK vartotojams.** Tai kai kurie įstatymai, vietinė spauda, vietinei rinkai skirta reklama. Tokie tekstai aktualūs tik OK vartotojams, todėl į kitas kalbas paprastai nėra verčiami. Šiai grupei priskiriami ir darbo pasiūlymai užsienio kalbomis;
- b) **tik VK vartotojams.** Tai įvairūs užsienio skaitytojams skirti straipsniai, brošiūros, laikraščiai ir kiti informaciniai leidiniai, kuriuos verčiant būtina atsižvelgti į tai, kad daug dalykų, kurie visiškai aiškūs OK vartotojams, VK vartotojams gali būti nesuvokiami. Tarkim, užsieniečiui sunku suprasti, ką reiškia *I live near the Nevėžis*, todėl verčiant būtina įterpti *River*;
- c) **tiek OK, tiek VK vartotojams.** Čia priklauso grožinės literatūros kūriniai, rašomi pirmiausia OK skaitytojams;
- d) **tam tikram vartotojų ratui.** Tai mokslinės literatūros tekstai, skirti įvairių šalių mokslininkams. Akivaizdu, kad vienaip versime biologijos tekstą, skirtą studentui medikui, kitaip – bendrojo ugdymo mokyklos moksleiviui.

➤ verčiant **būtina žinoti**, kad be semantinės (prasmės) informacijos **žodis perduoda ir emocinę-ekspresyviają informaciją**

Peradresuodamas pranešimą kitakalbei auditorijai, vertėjas stengiasi rasti ne šiaip sau paprastus ekvivalentus, o atitikmenis, kurie sukeltų skaitytojui tokį poveikį, kokį sukelia originalas.

As white as snow į lietuvių kalbą derėtų versti *baltas kaip ką tik iškritęs sniegas*, nes tik tada jis būna iš tikrųjų baltas. Anglijoje sniegas paprastai greitai

ištirpsta, taip ir nespėjęs pakeisti spalvos. Vokiečių kalboje vartojamas *(so) weiß wie Schnee* – (toks) baltas, kaip sniegas. Anglų kalboje būtinas palyginamasis *as ... as ....*

Vis dėlto yra kalbų, kuriose žodžio *sniegas* nėra. Vertėjas jį gali perteikti aprašomuoju būdu, baltumą pabrėždamas kitais reiškiniais, pavyzdžiui, *baltas kaip gulbė*.

Kitas pavyzdys, *Shall I compare thee to a summer's day*, asocijuojasi su grožiu, o ne su daiktine prasme. *Tu man graži kaip vasaros diena* puikiai suprantama lietuviui, tačiau arabams vasaros karštis su grožiu neturi nieko bendra. Taigi šiuo atveju vertėjas galėtų lyginti *su rytmečio vėsa* ar pan.

Kai perduodant originalo turinį tik laikomasi VK normų ir verčiama pažodžiui, pasiekiamas **tik semantinis adekvatumas**.

As obstinate as a mule ~ so hartnäckig wie ein Maultier ~ užsispyręs kaip mulas.

Pragmatinis adekvatumas pasiekiamas tuomet, kai atsižvelgiama į tautą, kuri vartoja tam tikrą žodžių sistemą, ir VK tekstas atitinkamai adaptuojamas.

As obstinate as a mule – užsispyręs kaip ožys // užsispyrusi kaip ožka.

Vokiečių kalboje užsispyrimo simbolis taip pat *ožys, stur wie ein Bock*.

Vertimo praktikoje skiriami trys **adekvataus vertimo būdai**.

Substitucija – tai toks vertimo būdas, kai ryšys tarp OK ir VK formų yra tiesioginis, t. y. verčiama pažodžiui. Juo pagrįstas kompiuterinis vertimas.

Better late than never. ~ Besser später als nie. ~ Geriau vėliau negu niekad.

Interpretacija – labiausiai paplitęs vertimo būdas, kai reikšmė perteikiama panašiais žodžiais ir struktūromis naudojant įvairias vertimo perdaras.

Unity **is** strength. ~ Eintracht **hat große** Macht. ~ **Kur** vienybė, **ten** galybė.

Parafrazė naudojama tada, kai OK aprašyta situacija atpasakojama VK visiškai kitais žodžiais ar struktūromis. Taip dažniausiai verčiami frazeologiniai junginiai.

He was **a black sheep** in his family. ~ Er war ein **schwarzes Schaf** in der Familie. ~ Šeimoje jis buvo **balta varna**.

Like father, like son. ~ **Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm.** ~ **Obuolys nuo obels netoli nurieda.**

VERTIMO PERDAROS

- KAIP SKIRSTOMOS VERTIMO PERDAROS?
- KODĖL VERČIANT KAI KADA REIKIA KEISTI ŽODŽIŲ TVARKĄ?
- KOKIE LEKSINIAI IR GRAMATINIAI PAKEITIMAI BŪTINI VERČIANT IŠ ANGLŲ KALBOS Į LIETUVIŲ KALBĄ?
- KĄ VERČIANT REIKIA PRALEISTI?
- KADA REIKIA PAPILDYTI?

Kai kuriais vertimo būdais, tarkim, substitucija, verčiant galima pasinaudoti tik išimtiniais atvejais.

Divide into two parts. ~ *Teile in zwei Teile.* ~ *Padalink į dvi dalis.*

Kad vertimo kalbos tekstas tiksliai atitiktų originalo turinį ir nebūtų nusizengta VK normoms, reikia atlikti įvairių leksinių ir struktūrinių keitimų.

Perdarų rūšys: sukeitimai / transpositions,
pakeitimai / replacements,
papildymai / additions,
praleidimai / omissions.

SUKEITIMAI susiję su žodžių tvarka.

Anglų kalbos žodžių tvarka nustatyta griežtai. Jei nėra inversijos, sakinio pradžioje eina veiksnys, paskui – tarinys, papildinys, o sakinio gale – aplinkybės. Lietuvių kalbos žodžių tvarka laisvesnė, ir sakinyje sudaromas veikiau pagal loginę reiškiamos minties sandarą negu pagal sintaksinę žodžių ar jų junginių funkciją. Lietuvių kalboje prasminio centro vieta yra sakinio pradžia ir pabaiga: sakinio pradžioje sakome tai, ką žinome, pabaigoje tai, kas nauja.

	Į KOKIUS KLAUSIMUS ATSAKO ŠIE SAKINIAI? <i>Viesulas išrovė MEDĮ.</i> <i>Medį išrovė VIESULAS.</i>

Anglų ir vokiečių kalboje naują informaciją paprastai nurodo nežymimasis artikkelis. Taigi, jei angliškas ar vokiškas sakinyje prasideda daiktavardžiu su nežymimuoju artikkeliu, jį verčiant, į priekį reikia atkelti aplinkybes.

A boy came into the room. ~ **Ein** Junge kam in den Raum. ~ Į kambarį įėjo **berniukas**.

Palyginkite:

The boy came into the room. ~ **Der** Junge kam in den Raum. ~ **Berنيukas** įėjo į kambarį.

Kartais dėl tos pačios priežasties sukeičiama sudėtinių sakinių dėmenų seka.

It was pretty early when I got there. ~ **Es war ziemlich früh**, als ich dort ankam. ~ **Als ich dort ankam, war es ziemlich früh**. ~ Kai ten nuėjau, **dar buvo anksti**.

Anglų kalboje įprastesnis variantas, kai šalutinis laiko aplinkybės dėmuo yra sakinio pabaigoje. Lietuvių ir vokiečių kalbose šalutinio ir pagrindinio dėmenų seka priklauso nuo informacijos aktualumo.

Lietuvių kalboje būdo aplinkybė eina prieš tarinį, anglų ir vokiečių kalbose – po jo.

*I love **you very much**.* ~ *Ich liebe **dich sehr**.* ~ Aš **tave labai** myliu.

Papildinys taip pat dažnai vartojamas prieš tarinį. Anglų kalboje čia jį vartojant daroma klaida.

PAKEITIMAI gali būti gramatiniai ir leksiniai.

Gramatiniai pakeitimai

1. *Kalbos dalies pakeitimas* – tai daiktavardžio pakeitimas veiksmažodžiu, būdvardžio –rieveiksmiu ir pan.

*I was **having a bath** when the telephone rang.* ~ *Ich **badete mich**, als das Telefon klingelte.* ~ Kai suskambo telefonas, aš **maudžiausi**.

2. *Sakinio dalies pakeitimas* dažnas tuomet, kai tarinys išreikštas neveikiamąja forma. Verčiant tarinys reiškiamas veikiamąja forma, o veiksny s virsta papildiniu.

***He** was given money.* ~ ***Ihm** wurde Geld gegeben.* ~ **Jam** davė pinigų.

Vokiečių kalboje vartojama visai kitokia struktūra: *Jam buvo duota pinigų.*

***The doctor** was sent for.* ~ ***Der Arzt** wurde zu Ihnen gesendet.* ~ Pasiuntė **daktaro**.

Anglų ir vokiečių kalbose sakiny s pradedamas veiksniu.

Veiksny s gali virsti ne tik papildiniu, bet ir vietos ar laiko aplinkybe.

I enjoy reading adventure stories. ~ *Ich mag Abenteuer lesen.* ~ **Man** patinka skaityti nuotykių knygas.

***England** has a population of ...* ~ ***England** hat die Bevölkerung von...* ~ **Anglijoje** gyvena ...

The next morning found us in the jungle. ~ **Am nächsten Morgen** fand uns in den Dschungel. ~ **Kitą rytą** mes jau buvome džiunglėse.

Chapter 5 discusses translators' experience. ~ **In dem Abschnitt 5.....** ~ **5 skyriuje** aptariama vertėjų patirtis.

Vokiečių ir lietuvių kalbose tokie sakiniai pradedami vietos aplinkybe.

Leksiniai pakeitimai

1. *Generalizacija* – siauresnės reikšmės OK žodžio pakeitimas platesnės reikšmės VK žodžiu.

We learn English **step by step.** ~ **Wir lernen Englisch Schritt für Schritt.** ~ Mes mokomės anglų kalbos [redacted]

2. *Konkretizacija* – platesnės reikšmės OK leksinio vieneto pakeitimas siauresnės reikšmės VK vienetu.

Aunt Alexandra **was** in her chair in the corner. ~ *Tante Alexandra* **saf** in ihrem Stuhl in der Ecke. ~ *Teta Aleksandra* [redacted] kampe ant krėslo.

There **was** a big tree in the yard. ~ *Es* **gab** einen großen Baum im Hof. ~ *Kieme* [redacted] didžiulis medis.

Verčiant į lietuvių kalbą, dažnesnė konkretizacija. Anglų kalbos veiksmažodžiai *come, go, be* lietuvių kalboje sukonkretinami.

"Thanks a lot", he **said.** ~ „Labai ačiū“, [redacted] jis.

3. *Antoniminis vertimas.* Šiuo atveju teigiamas junginys pakeičiamas neigiamu, ir atvirkščiai.

Let the sleeping dog **lie.** ~ *Schlafende Hunde* soll man **nicht wecken.** ~ [redacted]

He **said nothing.** ~ *Er* **sagte nichts.** ~ [redacted]

4. *Kompensacija* taikoma tada, kai reikia perteikti tam tikras OK ypatybes: tarmybes, netaisyklingas

gramatines formas, kurių tiesioginių atitikmenų VK nėra. Neišverčiama informacija gali būti perduodama kitomis priemonėmis nebūtinai toje pačioje teksto vietoje.

"Where **the hell**ya get that hat?"

"New York"

"How much?"

"**A buck.**"

"You got robbed."

Verčiant emociškai nuspalvinami skirtingi originalo ir vertimo žodžiai. Tačiau ir iš originalo, ir iš vertimo turi būti aišku, kokiam socialiniam sluoksniui priklauso pašnekovai.

PRALEIDIMAI naudingi tada, kai būna semantinio pertekliaus, t. y. reikšmė OK tekste perduodama taip, kad ją galima suvokti ir be tų leksinių vienetų. Ryškus tokio reiškinių pavyzdys – dvigubi anglų kalbos sinonimai, vartojami lygiagrečiai ta pačia prasme. Lietuvių kalbai jie nebūdingi, todėl užtenka vieno žodžio.

He had a **nice mild** voice. ~ Er hatte eine **schöne milde** Stimme. ~ [redacted]

Verčiant iš anglų kalbos į lietuvių kalbą, dažnai praleidžiami tiek asmeniniai, tiek savybiniai įvardžiai.

I put **my** hands into **my** pockets. ~ Ich legte **meine** Hände in die Taschen. ~ [redacted]

PAPILDYMAI. Leksiniai papildymai būtini tuomet, kai to reikalauja vertimo kalba.

We all like **English**. ~ Wir alle mögen **Englisch**. ~ [redacted]

She was born in **September**. ~ Sie wurde **in September** geboren. ~ [redacted]

Šiais atvejais papildomi tik žodžiai, prasmės papildymų nėra. Vis dėlto, atsižvelgiant į VK skaitytoją, kartais reikia papildomų paaiškinimų.

I like **Kent.** ~ Ich mag **Kent.** ~

Papildoma informacija gali būti pateikta pačiame tekste, išnašose, paaiškinimuose, komentaruose, žodynėliuose ir pan.

Išvardintos perdaros vienos rūšies, grynos, pasitaiko retai. Dažniausiai jos susipina, paryškina, papildo viena kitą. Todėl vertimas yra sudėtingas kūrybinis darbas, menas ir mokslas, reikalaujans žinių, supratimo ir įgūdžių.

APIBŪDINKITE PERDARAS, ATLIKTAS VERČIANT SAKINĮ
*Sherlock Holmes was wrong in his conjection,
however.*~
Tačiau Šerloko Holms'o spėjimai nepasitvirtino.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

II DALIS. VERTIMO PRAKTIKA

Anglų ir lietuvių kalbos struktūros atžvilgiu labai skirtingos. Anglų kalboje, kuri yra analitinė, žodžio funkciją dažniausiai lemia siauras kontekstas – jo vieta sakinyje. Labai dažnai tokio siauro konteksto neužtenka. Sakinys, ypač eliptinis, arba žodžių junginys, pvz., straipsnio pavadinimas laikraštyje, kartais tampa mįsle, kurios įminimas yra pačiame tekste, t. y. platesniame kontekste.

Pavyzdžiui, *Embassy Protests*.

Šiame pavadinime žodis *protests* gali būti suprastas ir kaip [redacted], ir kaip [redacted]. Taigi galimi du vertimo variantai: *ambasados protestas* arba *ambasada protestuoja*. Deja, abu vertimai netikslūs, nes neatitinka pranešimo turinio.

Deputations will be going to the American Embassy in Grosvenor Square next Thursday to protest against the supply of arms to Israel.

Taigi *Embassy* tėra [redacted], ir vienintelis teisingas straipsnio pavadinimo vertimas: [redacted].

Lietuvių kalboje, kuri yra sintetinė ir kurioje žodžiai kaitomi galūnėmis, kontekstas gramatinės žodžio formos reikšmės nustatymui nėra toks reikšmingas. Vis dėlto verčiant susiduriama su linksnių derinimo problema. Nemažai problemų sukelia ir leksiniai ypatumai: skirtinga žodžio semantinė apimtis, skirtinga vartosena, skirtingos jungimosi galimybės, skirtinga sinonimika.

Kai kurie anglų kalbos kalbos elementai visiškai saviti, tarkim,rieveksminiai veiksmažodžiai (adverbial verbs), kurių vertimui reikia sudėtingesnių perdarų.

She creaked down the stairs. ~ [redacted]

Pradedančiajam vertėjui kietas riešutas ir specifinis prielinksnių vartojimas anglų kalboje:

Law of and by the gun. ~ [redacted]

[redacted] (of the gun - [redacted] ?, by the gun - [redacted]?)

Sunkumų verčiant sukelia net būdvardžių laipsniai:

The sea was at its bluest. ~ [redacted]

Kalbant apie leksines problemas, ypatingą dėmesį reikėtų skirti tarptautiniams žodžiams, kurie dažnai virsta „netikraisiais vertėjo draugais“ (*false friends*), ir frazeologizmams.

Vertimo procesas susideda iš kelių etapų.

I etapas – visapusiška originalo analizė, jo turinio, semantikos ir stiliaus peržiūrėjimas. Verčiant labai svarbu nustatyti detalių vertę. Vienos jų turi būti išsaugomos, kitos atkuriamos sinoniminiais posakiais, o trečios be ypatingos skriaudos gali būti pakeistos arba praleistos.

II etapas – ekvivalentiškų priemonių svarbiausiems originalo bruožams atkurti ieškojimas vertimo kalboje ir tradicinėje literatūroje. Pirmiausia į galvą šauna bendriausias žodis. Prastas vertėjas pasitenkina pačiu banaliausiu žodžiu, o geras bando rasti tiksliausią atitikmenį.

III etapas – sintezė. Tai pirmoji vertimo redakcija. Minimaliausias vertimo vienetas – sakinys, tačiau kuo platesnis kontekstas, tuo lengviau pastebima ir suprantama žodžių ir jų junginių prasmė.

IV etapas – tobulinimas, kai vertėjas, gretindamas savo vertimą su originalu, tampa jo kritiku.

Joks vertėjas nesiims vertimo, neturėdamas po ranka pagalbininkų – žodynų:

- *kompiuteriniai žodynai;*
- *tarptautinių žodžių žodynai;*
- *lietuvių kalbos žodynai;*
- *English Pronouncing Dictionary;*
- *idiomų ir frazeologizmų žodynai.*

GRAMATINĖS PERDAROS

Apžvelgus adekvataus vertimo principus ir aptarus reikalavimus vertėjams, metas imtis praktinės veiklos. Anglų ir lietuvių kalbų struktūriniai skirtumai verčia vertėjus transformuoti VK tekstą, todėl būtina plačiau panagrinėti atvejus, kai verčiant perdaros būtinos, nors OK struktūra iš pirmo žvilgsnio turi analogą VK. Po paaiškinimo pateikti pavyzdžiai nėra išversti, vertimą reikia sumodeliuoti savarankiškai ir aptarti grupėje. Po kiekvienos temos pateiktos savarankiškos užduotys, kurių vertimui palikta vietas. Savo variantus rekomenduojama aptarti su kolegomis. Taip pat rekomenduojama praktines užduotis atlikti kompiuteriu išsaugant pirminius ir pakoreguotus variantus.

ARTIKELIO REIKŠMĖS PERTEIKIMAS

Artikelio reikšmė dažniausiai perteikiama leksinėmis priemonėmis, o kartais žodžių tvarka.

Nežymimasis artikelis dažnai neverčiamas, bet kartais jį atitinka įvardžiai *kažkoks, bet kuris*. Jo reikšmę galima perteikti ir *sukeitus žodžių tvarką*.

A small boy came up to me and said...~

Kartais nežymimasis artikelis vartojamas pagrindine savo reikšme *vienas*.

He had not **an** enemy on earth.~

Žymimasis artikelis taip pat verčiamas ne visada. Jį lietuvių kalboje atitinka įvardžiai *šitas, tas*.

I'll give you **the** book if you really need it.~

Who can answer **the** question?~

Jei prieš daiktavardį su būdvardžiu pavartotas žymimasis artikelis, verčiant tas būdvardis paprastai tampa įvardžiuotiniu.

a black pencil ~

the black pencil ~

1 PRAKINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. You hadn't told me her name yet! Who is she? – She's **a Ms Erlyne**.

2. Nobody understands England today, and nobody will understand England tomorrow, least of all **the Englishman**.

3. **The manuscript** was sold in June for 90,000 pounds to **a bookshop** in New York.

4. We need **a government** which believes in planning ahead for jobs. One which will open the trade doors to markets in Europe.

5. Do you really think it will make **a difference** to us? – **A difference?** It will make **the difference**.

JUNGINIAI SU BENDRATIMI

1. FOR smb. TO DO smth.

Kartais tokie junginiai turi atitikmenį lietuvių kalboje:

*Here are some books **for you to read**.* ~ [redacted]

*It's **for you to decide**.* ~ [redacted]

*Well, it's time **for us to go**.* ~ [redacted]

For smb. verčiama [redacted], o **bendratis** [redacted]. Papildinio vieta gali keistis.

Vis dėlto dažnai tokių junginių verčiame šalutiniu dėmeniu:

*We waited **for the rain to stop**.* ~ [redacted]

*I've closed the window **for you not to catch cold**.*

~ [redacted]

For+noun/pronoun virsta šalutinio dėmens veiksniu, o **bendratis** – [redacted].

Labai svarbu nepamiršti, kad tas šalutinis dėmuo, verčiant jį į anglų kalbą, turi virsti vientisinio sakinio junginiu su bendratimi.

2 PRAKGINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. It is necessary **for him to have a good rest.**
2. It was unusual **for him to read** in bed.
3. The most important thing is **for us to start** early.
4. I am anxious **for her to pass** her exam.
5. It is impossible **for you to have done better.**
6. All he wanted was **for me to get out of his sight.**

2. VEIKSNYS + NEVEIKIAMOJI VEIKSMAŽODŽIO FORMA + BENDRATIS

The earth was believed to be flat in ancient times.

Verčiame sudėtiniu prijungiamuoju sakiniu, kurio pagrindinis dėmuo beasmenis. Angliškojo sakinio veiksnys tampa šalutinio dėmens veiksmu, o bendratis tarinio jungtimi, kuri dažnai praleidžiama.

Analogiškai verčiamas **He is known to be** a good sportsman. ~

3 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. The final death toll from Monday's Peruvian earthquake **is expected to be** 150.

2. Eleven people **are known to have died** and tens of thousands are homeless after floods which struck Zagreb.

3. A six-foot tidal wave struck Hawaii early yesterday. At least six people **are known to have lost** their lives there and it **is feared** that the death toll was much bigger. Many people **were reported** injured. Waves **were reported** still sweeping in. Devastation **was said to be greater** than in 1946.

4. Up to five million visitors **are expected to crowd** into central London to see in the New Year.

3. BENDRATIS PAŽYMINIO JUNGINIULOSE

a) daiktavardis + bendratis;

Who was **the first person to climb Everest** without oxygen? ~ [redacted]

You were **a fool to agree.** ~ [redacted]

b) būdvardis + bendratis;

He is sure to come soon. ~ [redacted]

She is certain to be late. ~ [redacted]

Verčiame vintisinių sakinių. Būdvardis virsta [redacted].

c) junginiai su *too* / *enough* + būdvardis + bendratis

You are too young to have a front-door key. ~

Kiti pavyzdžiai:

Tom was foolish enough to tell lies to the police. ~

He is too ill to eat anything. ~

Taigi *too* ir *enough* į lietuvių kalbą turėtų būti verčiami

4 PRAKINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. The carpets **to be cleaned** are in the garage.
2. Have you got a key **to open** this door?
3. The table was **small enough for the conversation to be** general.
4. The text was **too difficult for the students to translate**.
5. She is **too impatient to listen** to anyone.
6. The coffee isn't **strong enough to keep us awake**.

4. BENDRATIS TIKSLUI REIKŠTI

Tiek lietuvių kalboje, tiek anglų kalboje tikslas gali būti reiškiamas bendratimi.

*I've come to this college **to study** English.* ~

Jei negalime vartoti vienos bendraties, į lietuvių kalbą verčiame šalutiniu dėmeniu su tariamąja nuosaka, o ne bendratimi. Beje, tokia klaida dar gana dažna pačių lietuvių šnekoje.

*I've come to this college **to learn** English.* ~
(ne kad išmokti...)

5 PRAKINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. It is a shame that people have to spend time and effort fighting **to save** successful schools.

2. She wears T-shirt and jeans and thinks making money **just to be** rich is boring and selfish.

3. The neighbours clapped and cheered as Rowlands was driven off **to be charged** with obtaining money by deception.

4. A scheme had been introduced in 1977 **to help** the disabled.

5. When designer Stephany Hoppen asked friends from show business and fashion to make collars **to raise money** for Battersea Dogs' Home, the response far exceeded her expectations.

5. BENDRATIS PADARINIUI REIKŠTI

Anglų kalboje *find*, *learn* ir panašių veiksmažodžių bendratis gali būti vartojama ne tik tikslui reikšti, bet ir kalbant apie tai, kas sužinota atvykus ar užbaigus koki nors veiksmą. Dažniausiai taip išreiškiamas nustebimas ar nusivylimas, todėl verčiant pridedama leksinių vienetų, reiškiančių nuostabą, nusivylimą ir pan.

*I woke one morning **to find myself** famous.* ~ [redacted]

*I arrived home **to find** that the house had been burgled.* ~ [redacted]

*He spent four years getting a degree, **only to learn** that there were no jobs for graduates.* ~ [redacted]

Bendratis paprastai verčiama asmenuojamąja veiksmažodžio forma.

6 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. At eight-thirty Dane entered the office **to find** corporal Kemp asleep at his desk and a tired-looking kid sat waiting.

2. The light died down **to leave** the room darker than before.

3. He had put a carefully prepared tray of toast, biscuits and hot milk on his wife's bed, **only to have** her move clumsily and upset the milk.

4. The door swung open **to reveal** a bright room tastefully furnished.

6. SUVESTINIS PAPILDINYS

Nemažai grupei anglišku veiksmažodžių priklauso du papildiniai. Kai vienas iš jų išreikštas *daiktavardžiu* arba *įvardžiu*, o kitas – *bendratimi* arba *-ing forma*, toks junginys vadinamas *complex object (suvestiniu papildiniu)*.

I saw **him come** into the garden. ~ [redacted]

I saw **him coming** into the garden. ~ [redacted]

Kai kada tokia struktūra turi analogą lietuvių kalboje ir vertėjui sunkumų nesukelia. Bendratį galima versti bendratimi.

He told **me to be** there at nine. ~ [redacted]

He warned **me not to be** late. ~ [redacted]

Tuomet, kai vietoje bendraties anglų kalboje vartojama *-ing forma* (t. y. kai svarbiau procesas, o ne pats faktas), ji į lietuvių kalbą verčiama padalyviu.

I heard **her singing** over the radio. ~ [redacted]

Vis dėlto analogiškos struktūros įmanomos ne visada.

He wants **the book to be returned** right now. ~ [redacted]

Taigi vientisinį sakinį verčiame sudėtiniu. Bendratis dažniausiai virsta tariamąja nuosaka šalutiniame dėmenyje. Verčiant iš lietuvių kalbos į anglų kalbą, ši tariamoji nuosaka turi virsti bendratimi, o ne anglišku šalutiniu dėmeniu.

Išverskite šiuos sakinius į anglų kalbą:

Ji nenorėjo, kad aš eičiau. ~ [redacted]

Aš neprašiau, kad sumokėtum už pietus. ~ [redacted]

Jai patinka, kai žmonės laimingi. ~ [redacted]

Norėčiau, kad vadintum mane vardu. ~

Pastaba: Veiksmažodžio *make* reikšmė tokiuose junginiuose dažnai perkeliama į kitą lietuvišką veiksmažodį:

He made me cry. ~

... made me angry. ~

7 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. She **lets her children stay up** very late. ~
2. I've **never known him pay** for a drink. ~
3. **Did you feel the earth move?** ~
4. **Could you help me unload the car?** ~
5. We both **heard him say** that I was leaving. ~
6. I **heard her open the door and go out.** ~

JUNGINIAI SU PRIELINKSNIU WITH

Tokie junginiai ypač dažni anglų publicistikoje ir orų prognozėse. Lietuvių kalboje analogiškų struktūrų nėra. Verčiama atsižvelgiant į kontekstą atskiru sakiniu arba išplėstine aplinkybe.

With heavy seas in the Atlantic, fishing boats stay in harbour. ~

8 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Ground in the Arctic is frozen to depths of 1000 feet or more, **with only a shallow thaw in summer.**

2. **With air control staff out for the second day,** Air France cancelled 24 flights.

3. It was pretty depressing out in the street, **with gusty wind throwing handfuls of light drizzle in your face.**

4. **With the lamps all put out, the moon sunk and a thin rain drumming on the roof,** a downpouring of immense darkness began.

5. Any early rain will clear this morning and leave it largely dry **with lots of sunshine.** A brisk south-westerly wind in the north and west.

PRIEŽASTINIAI JUNGINIAI

Tokiuose junginiuose esantys priežastiniai veiksmažodžiai reiškia, kad veikėjas verčia ką nors kitą arba pats yra verčiamas atlikti kokį nors veiksmą, pavyzdžiui, *get smb. to do smth., make smb. do smth., cause smth., order smb. to do smth., have smth. done.*

Aunt Alexandra **stared** him to silence.~

The Tories seek **to have** death penalty **restored.** ~

9 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Jean Picard in America **got Henry Ford to finance** him in an attempt to beat his brother's record in a balloon.
2. His great experience **led him to believe** that he could navigate the *Prince of Wales* singlehanded.
3. One night, late James Grew tapped on the door of the Ames house. Mr Ames **complained his way out of bed**, lighted a candle, flung an overcoat over his nightgown, and went to the door.
4. Pushing back his chair, he **laughed himself** quite **purple** in the face.
5. Gales **whipped the sea to fury**.

ŽODŽIAI – PAKAITALAI

Šie žodžiai daiktinės-loginės reikšmės neturi, todėl verčiami priklausomai nuo situacijos. Šitai grupei priklauso *one(s)*, *this/ that*, vartojami vietoje daiktavardžių, ir *be*, *do*, *have*, *shall*, pakeičiantys veiksmažodžius. Anglų kalboje jie būtini, nes sakinio struktūra itin griežta, o veiksnio, tarinio ar papildinio praleisti negalima.

*I don't want the green apple, give me a red **one**.* ~

10 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Things were going to improve, he could feel it in his bones. And sure enough they **did**.

2. The mood of the building workers is **one** of puzzled anger.

3. What is certain is that those who have lost their work will not take a bright view of their situation. Nor **will** their families.

4. The system of dividing the pound into 20 shillings and shillings into 12 pence evolved slowly. Beginning about the year 775, silver coins known as pennies or “sterlings” were issued in the Saxon Kingdom, 240 **of them** being minted from the pound of silver that was then the standard measure.

PAŽYMINIŲ IR PAPILDINIŲ DERINIMAS

Anglų kalbos **PAŽYMINIAI** labai įvairūs, todėl verčiant labai svarbu išsiaiškinti ryšius tarp žodžių ir nustatyti jų atitikmenų lietuvių kalboje linksnį ir skaičių. Nevalia pamiršti, kad pažymimasis žodis grupėje būna paskutinis.

winter coat ~ [redacted]; **winter day** ~ [redacted]

He drew up to **the Barley house**. ~ [redacted]

cholera death ~ [redacted]

Boy's Cliff Fall on Stones. ~ [redacted]

*Glasgow faces **evening paper closure crisis.*** ~

Tokie junginiai ypač dažni laikraščių antraštėse.

11 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Scottish electricians report that many **job and site meetings** have been held.
2. **Flood defence** was best left to **the local river authorities**.
3. **Jobs-for-Youth-Club** may have to close.
4. **A new countrywide scheme** of grants for **hotel extensions and improvements** was announced.
5. Over 8 million calls were made by cricket fans to **the Telephone Test Match Score Service**.

Nemaža sunkumų verčiant sukelia tai, kad anglų kalboje vartojami keli veiksmazodžiai arba daiktavardžiai, kurie lietuvių kalboje reikalauja skirtingų linksmųjų **PAPILDINIŲ**.

*The Forsytes **loved and trusted Irene.*** ~

Lietuviškame sakinyje objektą paprastai įvardijame prie pirmojo veiksmazodžio, o prieš antrąjį vartojame įvardį.

*He would not **have fallen in love with and married a plain girl.*** ~

Atkreipkite dėmesį į skyrybą: anglų publicistikoje kartais po prielinksnio rašomas kablelis.

12 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. The central figure of John O'Hara's new novel is Robert Lucas, playwright, a man of talent, wholly **dedicated to and driven by** his art.

2. He **called for and got** sympathy in the way most of us could never do.

3. *Au revoir*, my dearest, I shall be thinking of you all the time. **Thinking of and writing to** you.

4. Of vital importance in communication – understanding, speaking, reading, and writing – are **a knowledge of**, and **a facility with**, the pronunciation and intonation patterns of English.

SKAIČIAUS KATEGORIJOS NESUTAPIMAI

Ir anglų, ir lietuvių kalbos daiktavardžiai kaitomi skaičiais, tačiau skaičiaus formos abiejose kalbose nevisada sutampa. Neretai atsitinka, kad lietuviškojo daiktavardžio daugiskaitos formą atitinka anglų kalbos daiktavardžio vienaskaitos forma.

durys – ██████████, *balnai* – ██████████, *metai* – ██████████,
pinigai – ██████████ ir kt.

Būna ir atvirkščiai:

turinys – ██████████, *muitinė* – ██████████, *nuotaika* –
██████████ ir kt.

Kad abi kalbos tam tikru mastu skiriasi vienaskaitos ir daugiskaitos formų vartoseną, liudija ir šis pavyzdys:

*You don't have to think too hard when you talk to a **teacher**.* ~

Verčiant iš lietuvių kalbos į anglų kalbą negalima pamiršti veiksnio ir tarinio derinimo taisyklių: po kuopinių daiktavardžių veiksmažodis visada vartojamas daugiskaita: *the police ...*, bet *the money ...*.

13 PRAKTIŅĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Britain is the source of the phrase “brain drain”, which describes the movement of British **talent** to the United States.

2. The **struggles** of print trade unionists achieved considerable success.

3. Many of the **criticisms** made by the British Road Federation report are fully justified.

4. It was the easiest **money** she'd ever made.

KALBOS DALIES PAKEITIMAS

Daiktavardį dažnai tenka versti veiksmažodžiu, būdvardį – veiksmažodžiu ir panašiai.

*They are **having dinner**.* ~ [redacted]

*They are **ill**.* ~ [redacted]

14 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. At the **age** of eighteen, George earned an **honest** living.
2. **There is** a Channel tunnel **linking** England and France by railway.
3. Lady Boscastle **gave a delicate and malicious smile**.
4. She listened to him and was **silent** for a moment.

SAKINIO DALIES PAKEITIMAS

Kai kurios angliškos struktūros su neveikiamąja veiksmažodžio forma lietuvių kalboje išvis neįmanomos. Tarkim, *he was told* ~ [redacted]. Jos verčiamos asmeniniais neapibrėžtiniais arba asmeniniais sakiniais su veikiamąja veiksmažodžio forma.

We were told many interesting stories. ~ [redacted]

Tuo atveju, kai veiksmo atlikėjas žinomas, vartojama kitokia struktūra.

We were told many interesting stories by our teacher. ~ [redacted]

Versdami praktinės užduoties sakinius, pastebėsite, kad sakinio dalys pasikeičia ir verčiant sakinius su veikiamąja veiksmažodžio forma.

15 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. **Charlie, the homeless elephant** at a closed down Zoo near Glasgow, has been offered a home by **the Director of Berlin Zoo**.

2. Today, **the Big West End stores** begin their annual sales, to be followed next week by sales in many out-of-town shopping centres.

3. **Stones and bottles** were showered upon a **Negro demonstration** in Milwaukee by **white racialists**.

VEIKSMAŽODŽIŲ LAIKŲ PERTEIKIMAS

Anglų ir lietuvių kalbų veiksmažodžių laikų sistemos labai skiriasi. Anglų kalboje pagal veikslą yra skiriamos keturios veiksmažodžių formų grupės: [redacted]

[redacted], o kiekviena iš jų turi po keturias laikų formas: [redacted]

[redacted]. Šalia šių 16 formų dar yra praeityje pasikartojusiems veiksmams reikšti vartojama forma *used to ...*, būsimiems veiksmams reikšti vartojama *to be going to ...* ir veiksmo pradžią nurodanti *to be about to...*

Beje, pagal veikslą lietuvių kalboje yra ne 1, o 3 veiksmažodžių formų grupės: [redacted]

[redacted] laikai, o kiekviena iš šių grupių turi taip pat keturias laikų formas, tik jos kitokios nei anglų kalboje. Tai [redacted]

[redacted] Vis dėlto lietuvių kalboje paprastai vartojamos tik 9 formos: [redacted]

Verčiant **IŠ ANGLŲ Į LIETUVIŲ** kalbą, sunkiausia rasti ekvivalentus veiksmažodžių formoms, kurios tiesioginių atitikmenų lietuvių kalboje neturi arba galimi keli variantai.

Present Perfect

I've visited many countries. ~ [redacted]
[redacted]

I've bought a carpet. Come and see. ~ [redacted]
[redacted]

Palyginkite su

I bought a carpet yesterday. ~ [redacted]
[redacted]

PAST PERFECT

When I came home, my son had already prepared dinner.~
[redacted]

Palyginkite su

When I came home, my son prepared dinner.~
[redacted]

When I came home, my son was preparing dinner. ~
[redacted]

Pasikartojantys veiksmai

Kartais pasikartojantis veiksmas anglų kalboje reiškiamas *Past Simple* forma.

He went to bed early yesterday. ~ [redacted]
[redacted]

Bet *He always went* to bed early. ~ [redacted]
[redacted]

Negalima pamiršti, kad dėl laikų derinimo šalutiniame anglų kalbos dėmenyje veiksmažodžių laikai keičiasi. Lietuvių kalboje ši taisyklė negalioja. Todėl sakinį *He said he was ill* reikia versti [redacted].

Sąlygos ir laiko šalutinių dėmenų veiksmažodžiai, verčiant juos iš anglų kalbos į lietuvių kalbą, sunkumų neturėtų sukelti.

If he comes, we'll go for a walk. ~ [redacted]

If he came, we would go for a walk. ~ [redacted]

If he had come, we would have gone for a walk. ~ [redacted]

Vis dėlto, verčiant į anglų kalbą, reikia būti atidiems.

*Jei jis **neateis**, pasivaikščioti neisim.* ~ [redacted]

16 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Now I could see what they really **wanted**.
2. Then I started thinking. I started to doubt. **Was I doing** the right thing? Maybe my parents **were** right? How **would I live** in London?
3. Ben Riviera! I **had heard** that name lots of times.
4. He had a nice mild voice and he said, 'please'. No one **had said** that to me for a long time. I **had almost forgotten** that the word **existed**.

Lietuvių kalboje tėra [redacted] veiksmažodžių laikų formos, o anglų kalboje jas atitinka [redacted], todėl, verčiant **IŠ LIETUVIŲ KALBOS Į ANGLŲ**, labai svarbu parinkti tinkamą formą.

ESAMOJO LAIKO veiksmažodžius verčiame:

Saulė teka rytuose. ~ [redacted]

Žiūrėk, saulė teka. ~ [redacted]

Saulė teka ir leidžiasi milijonus metų. ~

Esu mačiusi, kaip teka saulė. ~

BŪTOJO KARTINIO LAIKO veiksmažodžiai verčiami:

Vakar saulė tekėjo 5.20. ~

Kaiėjau namo, tekėjo saulė. ~

Žiūrėk, saulė jau patekėjo. ~

Kai grįžau namo, saulė jau buvo patekėjusi. ~

BŪTOJO DAŽNINIO LAIKO formą atitinka:

Vasarą saulė tekėdavo anksti. ~

Vasarą saulė tekėdavo anksti. ~

Vasarą saulė tekėdavo anksti. ~

Pastaba: tačiau šiuo atveju reikia vartoti pasikartojantį veiksmažodį reiškiantį laiko prieveiksmį.

BŪSIMOJO LAIKO formos į anglų kalbą gali būti verčiamos viena iš šių formų:

Rytoj saulė tekės 5.18. ~

Kai eisiu namo, tekės saulė. ~

Kai grįšiu namo, saulė jau bus patekėjusi. ~

Koncertas prasidės šeštą. ~

Rytoj eisiu pas daktarą. ~

17 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. Vaikai labai tylūs. Eik ir pažiūrėk, ką jie veikia. – Jie karmo penkių svarų banknotus.

2. Georgas renka degtukų dėžutes nuo to laiko, kai baigė mokyklą.

3. Tu per daug žiūri televizorių.

4. Su kuo kalbėjai telefonu, kai įėjau?

5. Nusipirkau dulkių siurbį. Ateik pažiūrėti, kaip jis dirba.

6. Vakar tau skambinau du kartus, bet niekas neatsakė.

7. Ponas Forsaitas grįžo tuo metu, kai svečiai jau buvo išėję.

8. Aš tą namą pirksiu tada, kai turėsiu pakankamai pinigų.

9. Rytoj važiuoju į Kauną. Autobusas išvažiuoja 9 valandą.

10. Kitais metais šiuo metu jūs būsite bebaigia savo mokslus.

11. Kitais metais šiuo metu jūs jau būsite baigę mokslus.

12. Jis pasakė, kad man padėti negalės.

13. Aš tik apie jį tesvajodavau. (*He was everything* .....)

LEKŠINĖS – GRAMATINĖS PERDAROS

Darant leksinius keitimus, atskiri OK leksiniai vienetai (žodžiai ar pastovūs žodžių junginiai) dažnai keičiami tokiais VK leksiniais vienetais, kurie be konteksto paimti turi kitokią (siauresnę arba platesnę) denotatinę reikšmę negu jais pakeičiami OK leksiniai vienetai. Pradedantieji vertėjai turėtų rūpestingai parinkti tinkamiausią reikšmę, nepasikliaudami pirmu pasitaikiusiu žodyne pateiktu ar iš patirties žinomu atitikmeniu. Beje, leksinės perdaros dažnai būna ir gramatinių perdarų priežastis.

MODALUMO PERTEIKIMAS

Lietuvių kalboje atskiros modalinių veiksmažodžių klasės nėra, o anglų kalboje modaliniai veiksmažodžiai ryškiai išsiskiria junglumu su kitais veiksmažodžiais. Ko gero, labiausiai neįprastos po šių veiksmažodžių vartojamos eigos ir atliktinės bendratys: *he must have finished, they might be finishing.*

CAN / COULD gali reikšti:

a) sugebėjimą, galimybę:

I couldn't come. ~

I see you can drive. ~

Speak louder. I can't hear. ~

b) prašymą:

Can I go and play? ~

c) nustebimą:

It can't be true. ~

18 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. In a year or two you **could be** brilliant if you do what I tell you.

2. I **could never have carried** those heavy suitcases.

3. I hope I **can** find it.

4. Millions of Britons **can't cook** and **won't cook**, a nationwide study reveals today.

MAY / MIGHT vartojamas: a) prašant:

May I see... ~ [redacted]

Might I have... ~ [redacted]

b) prielaidai reikšti:

One might think you know everything. ~ [redacted]

We might pick up a couple of tickets at the entrance. ~ [redacted]

Atkreipkite dėmesį į neigiamuosius junginius:

*He **cannot come.*** ~ [redacted]

*He might **not come.*** ~ [redacted]

MUST reiškia: a) būtinumą:

I must talk to you. ~ [redacted]

b) prielaidą:

She must be ill. ~ [redacted]

She must have been ill. ~

You two must be tired. ~

c) draudimą:

You mustn't talk to him. ~

You mustn't drive on the right in Britain. ~

SHOULD gali reikšti:

a) moralinę pareigą, patarimą:

You should be more careful. ~

You should read the book. ~

b) spėjimą:

The film should be interesting. ~

19 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. These negotiations of government's employees **must have gone on** for a long while.
2. Why **shouldn't** children **be allowed** to plan their own television programmes?
3. A luxury hotel for dogs **is to be opened** at Lima, Peru, a city of 30,000 dogs.
4. Brian Morris, 14-year-old schoolboy, yesterday **had to abandon** his second attempt to be the youngest swimmer to conquer the English Channel, when he was only four miles from his goal.

JUNGTUKAI

Jungtukas – tarnybinė kalbos dalis, rodanti žodžių ir sakinių ryšius. Tiek lietuvių, tiek anglų kalboje pagal rodomus sintaksinius žodžių, žodžių junginių ir sakinių ryšius jungtukai skirstomi į sujungiamuosius ir prijungiamuosius. Vertėjams jungtukai gali tapti ir „netikraisiais draugais“, ypač jei jie turi kelias reikšmes.

WHILE: 1) during the time that -

Please, light the fire while I am cooking.~

I stay inside while it's raining.~

2) in spite of the fact that... -

While I agree about his brilliance, I still think that he is rude.~

While he is respected, he is not loved.~

3) whereas, in contrast -

Houses are expensive, while flats are cheap.~

UNLESS: except under the circumstances that -

Unless the candidate is nominated, the election cannot take place.~

SINCE: 1) continuously from or starting from the time when -

Many years have passed since I saw him last.~

2) seeing that, because -

Since you are busy, I'll go alone.~

ONCE: as soon as, if ever -
Once you hesitate, you are lost. ~

AND:
He's got a bike, and I've got a car. ~

20 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. **Since** Miss Wilfer rejected me, I have never again urged my suit.
2. **Whenever** I looked at Susan, she gave me a frank full-hearted smile.
3. I extinguished my taper, locked my bureau, and left, **since** she would not leave me.
4. **Supposing** you were to find yourself discharged from the faculty, what would you do?
5. Follow the thing through, **once** you have started it.
6. His English was fluent **since** he had been in the country **since** he was sixteen and had married an English wife.
7. Newspapers cannot inform their readers **unless** they are themselves informed.

EMOCINIO RAIŠKUMO PERTEIKIMAS

Ypač dažnai emfazė sutinkama grožinėje literatūroje, oratoriniame ir publicistiniame stiliuje. Daugeliu atveju emocinio raiškumo priemonės anglų ir lietuvių kalbose skiriasi.

Viena iš labiausiai anglų kalboje paplitusių emfazės formų yra inversija, t. y. žodžių tvarkos sukeitimas. Taip pabrėžiamas vienas ar kitas sakinio elementas. Ir ne vien tai. Inversija gali padėti, reiškiant veiksmo dinamiškumą.

***Up** goes unemployment, **up** go prices, and **down** tumbles the Labour vote.*

Šiuo atveju inversija atlieka dvigubą funkciją: išskiria tam tikrus reiškinius ( ) ir parodo jų veržlumą.

Verčiant į lietuvių kalbą, žodžių tvarkos sukeitimas negelbsti, nes žodžių tvarka lietuviškame sakinyje nėra tokia griežta kaip angliškame, ir norimus elementus išskiriame veikiau intonacija. Verčiant tokius sakinius raštu, reikia pasitelkti leksines priemones.

Leksinės priemonės gelbsti ir verčiant junginius su įvadiniu ***it***:

it is ... that /who/which

***It is** the Tory government **that** is responsible for the inflation.~*

Taip pat dažnai vartojamas neigiamasis veiksmožodis ir jungtukas ***until***. Nežiūrint į tai, kad forma neigiama, sakiniu kažkas teigiama, ir neigimas tą teiginį padaro dar tvirtesnį.

***It was not until** he had read for several days **that** he came upon a story that quickened his pulse.~*

Not until esti ne vien junginyje su ***it***, ir visais atvejais jis sustiprina emocinį raiškumą, o verčiant dažniausiai prireikia ***tik***.

Neigiamieji junginiai ypač ekspresyvūs. Paprastai neigimas reiškiamas veiksmažodžiu, tačiau dar stipresnis efektas būna tada, kai neiginys yra prieš daiktavardį.

Palyginkite: *He **isn't** a driver.* ~ [redacted]

*He is **no** driver.* ~ [redacted]

Anglų kalboje visai kitaip negu lietuvių kalboje – neiginys sakinyje gali būti tik vienas. Du neiginiai vienas kitą neutralizuoja, pvz., *not uncommon, not without, did not fail* ir kt.

*There are **few** things he **can't** tell you.* ~ [redacted]

Tokiais atvejais neigiama forma vartojama netiesiogine prasme. Ji neįprasta ir, žinoma, emociškai raiški. Norint ją perteikti lietuvių kalba, reikia arba sustiprinančio žodžio, arba kokio posakio.

Emfazė gali būti išreikšta ir morfologiniu būdu – laipsniais.

*The senator was **less than delighted** at the news.* ~ [redacted]

Ypatinga emfazės išraiškos forma yra modelis **at** + savybinis įvardis + aukščiausiojo laipsnio būdvardis.

*The sun was shining and the sea was **at its bluest.*** ~ [redacted]

Savitas emfazės išraiškos būdas yra modelis **as ... as** junginyje su įvardžiais **any, anybody**. Iš pažiūros tai lyg ir palyginimas, o iš tikrųjų taip išskiriama ryškiausia ypatybė, sinonimiška aukščiausiajam laipsniui, tik gal ne tokia kategoriška.

*He was **as lonely an old man as** any in London.* ~ [redacted]

Emocinį atspalvį turi ir **as ... as** be anksčiau minėtų įvardžių. Jis tuomet nereiškia nei palyginimo, nei laipsnio. Tai junginiai **as many as..., as much as..., as early as...** ir kt.

As many as three weeks the travellers spent in the jungle. ~ [redacted]

As early as 1904... ~ [redacted]

Dažnai klaidingai verčiami junginiai, prasidedantys **all...**

All I want is a good rest. ~ [redacted]

21 PRAKTIŠĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. **As many as** 18,500 Americans aged 16 or older lack the reading ability necessary to get along on their own in society.

2. Ulanova **did more than** embellish the art of dance.

3. **Hard is** the path of sportsmen chosen to represent Britain at the Olympic Games.

4. **All you need is** a little bit of help.

5. Some roads in Scotland were ice-bound and many people returning from international rugby game **did not reach** home **until** the early hours.

6. **It was** one of London's most famous citizens, Dr Samuel Johnson, **who** said: "When a man is tired of London, he is tired of life".

VIENARŪŠĖS SAKINIO DALYS

Verčiant iš anglų kalbos vienaarūšės sakinio dalis, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurios iš jų atrodo logiškai nesuderinamos. Vertėją tokiu atveju gelbsti tik leksinės ir gramatinės transformacijos.

*The people who came to the store were all **interesting and poor.*** ~

Akivaizdu, kad neteisinga būtų versti *vargšai ir įdomūs* ar *įdomūs, bet vargšai*.

Panašių pavyzdžių galime rasti ir garsaus lietuvių humoristo Juozo Erlicko kūrinuose.

Visoje Lietuvoje pakilo vėjas ir kainos.

Iš tiesų ne vienas jo metų žmogus buvo praradęs viltį, indėlių, dantis ar net kaliošus.

Ar suaugęs jis sugebės priminėti įstatymus ir kyšius?

Policininkas atidavė instrumentus: guminę lazda, medinį pistoletą, o kiek pasvarstęs, ir pagarbą.

Žmonės kažkaip nejučiom pasiskirstė į dvi antagonistines stovyklas: vieni traukė į aikštes ir parkus, o kiti traukė jiems iš kišenių.

22 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. A few minutes later nurse Davis, **starched and curious**, arrived.

2. In a few seconds Crumble-Howard came stalking out of the cottage. He was **scarlet in face and alone**.

3. The morning found her **out of wool and patience**.

4. He was the oldest of the group, a tall, clumsy, kindly figure **with an asthmatic cough and pebble-thick glasses.**

5. Chapter XLVI

In which Miss Pecksniff **makes Love**, Mr Jonas **makes Wrath**, Mrs Gump **makes Tea**, and Mr Chuffy **makes Business.**

6. The Pacific is **inconstant and uncertain** like the soul of a man.

PAGRINDINIO IR ŠALUTINIO DĖMENS VEIKSNIAI

Viena iš sudėtinio sakinio ypatybių yra ta, kad veiksnys gali būti bendras ir pagrindiniam, ir šalutiniam dėmeniui. Pagal sintaksinę hierarchiją anglų kalbos šalutinio dėmens veiksnys reiškiamas įvardžiu, o pagrindinio dėmens veiksnys – daiktavardžiu, nesvarbu, kokia yra prijungiamojo sakinio dėmenų seka. Kai angliškojo sakinio struktūra yra ŠALUTINIS DĖMUO + PAGRINDINIS DĖMUO, verčiant iškyla problemų.

*While **they** talk about peace in Paris, **the Americans** continue to practice the vilest barbarities of modern war in Vietnam.* ~ [redacted]

Kaip matome, lietuvių kalboje pirmą kartą minima veiksnį įvardijame daiktavardžiu, net jei jis šalutiniame dėmenyje. Antroje sakinio dalyje paprastai vartojame įvardį.

Klaidos verčiant tokius sakinius gana dažnos, ir jos daromos todėl, kad arba neteisingai suprantamas angliškas tekstas, arba nesilaikoma vertimo kalbos normų.

23 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. On the night before **he** left **Ashley** walked through the lanes of the village.

2. The dark Algerian grapes were ripe and as **they** crawled **the men** picked the grapes and ate them.

3. Even now, a hundred and twenty after **it** happened, **the assassination** of Abraham Lincoln may be called America's most deplored and deplorable crime.

4. As **they** leave Washington, **the four foreign ministers** will be travelling together by plane.

VEIKSNIAI, NURODANTYS VIETĄ AR LAIKĄ

Anglų kalboje veiksnys dažnai reiškiamas daiktavardžiais, kurie nereiškia veiksmo atlikėjo. Tai gali būti veiksmo vieta ar laikas. Taigi, verčiant šie leksiniai vienetai virsta vietos ar laiko aplinkybėmis.

This week-end will see the culmination of a four-week campaign conducted by the Liberal Party among old-age pensioners here and aimed at stopping the rise in electricity charges. ~

The Yorkshire Miner's Gala at Pontefract on Saturday **saw** a mass demonstration against the National Coal Board's proposed rent increases. ~

Dažniausiai tokius sakinius randame anglų publicistikoje ir mokslo darbuose.

ĮTERPINIAI

Įterpiniai anglų kalboje – tai eliptiniai junginiai, dažnai prasidedantys žodeliu *if*, pvz.: *if any, if anything, if at all*. Tokie junginiai kartais vartojami norint ką nors pabrėžti arba paneigti viską, kas pasakyta pačiame sakinyje.

*In the morning – **if anything** – it was colder.* ~

*In the past 20 years the study of flying saucers had little added to scientific knowledge, **if at all.*** ~

Naudingiausi atitikmenys galėtų būti *vargu ar, tik*.

PERDAROS DĖL ŽODŽIŲ DARYBOS SKIRTUMŲ

Anglų kalba ypatinga tuo, kad su keliomis produktyviomis priesagomis galima sudaryti neregėtą daugybę žodžių, kuriems kitose kalbose atitikmenis rasti gana sudėtinga. Viena tokių priesagų yra **-er**, paprastai reiškianti veiksmo atlikėją. Lietuvių kalboje taip pat yra priesagų, kurios žymi atlikėją: **-ininkas, -ojas**, tačiau jos nėra tokios „galingos“ kaip angliškoji **-er**.

*I think **a do-gooder** is the most dangerous thing in the world.* ~

*That branch of the family had been reckless **marriers.*** ~

Daiktavardžius su priesaga **-er** anglų kalboje galima sudaryti ir iš skaitvardžių.

...lived a **miner, forty-niner**, and his daughter Clementine...

24 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. “Have you ever seen Mother cry, Tom?” “No, not that I can remember. No, she’s not a **crier**.”

2. I had sized up the Taylor woman as a **package-leaver** as soon as she joined us.

3. To be a good comedian you have to be a friend to the audience as well as **an entertainer**.

4. On the two previous mornings Newman had come to breakfast late; and I didn’t wonder that at any time he was **an early riser**.

5. The grill was noisy with **cocktailers**.

Gana produktyvi ir būdvardžių priesaga **-able**, kuri taip pat įdomi savo vartosena. Su šia priesaga anglai gali sudaryti būdvardį vos ne iš kiekvieno veiksmazodžio: *climb - climbable, read - readable, drive - drivable*. Kartais tokios formos ekvivalentą lietuvių kalboje turi, tačiau dažnai atitikmenį rasti nelengva, ir gelbsti tik lietuviškas veiksmazodis.

*The sea was rough and **unswimmable**.* ~

Vertėjui sunkumų sukelia ir neigiamoji priesaga - **less**, nes lietuvių kalboje tokios priesagos visiškai nėra, o priešdėlis ar dalelytė *be* gelbsti ne visada.

Sleepless area in me ~

waveless water ~

bloodless cheeks ~

LEKSIŅĖS PERDAROS

TARPTAUTINIŲ ŽODŽIŲ VERTIMAS

Žodžių skolinimas – natūralus, dėsningas, istoriškai paaiškinamas reiškinys. Nė viena kalba neišsiverčia vien tik savo žodynu.

Yra kelios tarptautinių žodžių kategorijos:

1. Svetimžodžiai, kurie jau nebe svetimi žodžiai: *kultūra, religija, alkoholis, areštas, technika, ministras*. Jie būtini, visuotinai suprantami ir nekeistini. Daugeliui šios grupės žodžių išvis nebūta ir nesama pakaitų.

2. Svetimžodžiai, kurie turi terminišką pobūdį, bet gali būti pakeisti naujadarais. Iš dviejų žodžių – lietuviško ir tarptautinio – paprastai renkamės tą, kuris tikslesnis. Jeigu abu jie vienodai tikslūs, nėra ko drovėtis pavartoti lietuviškąjį: jis dažnai būna ir suprantamesnis, ir gyvesnis. Žinoma, pasirenkant žodį labai svarbu kontekstas ir kam pranešimas skiriamas: *kopuliavimas (moksl.) – skiepijimas (popul.), okuliavimas – akiavimas, menedžeris – vadybininkas*.

3. Žodžiai, kuriuos nuo artimiausių savų skiria reikšmės skirtumas. Tai – *problema, argumentas, metodas, diktatas, amputuoti ir t.t.* Atsisakant šių žodžių ir pakeičiant juos savais, būtų nusidėta išraiškos tikslumui. Tarptautinis žodis, ypač eidamas terminu, savo semantikoje dažnai turi tą, ko nesti lietuviškame jo sinonime. Beje, jie neretai turi ryškesnę „aukštojo rango“ žodžių aureolę, esti raiškesni

už lietuviškus atitikmenis: *virtuozas (prityręs atlikėjas), šedevras (puikus meno kūrinys), fobija (baimė), nostalgija (ilgesys), idealus (puikus)*.

4. „Netikrieji vertėjo draugai“ (false friends), kurių reikšmės visiškai skiriasi: *realise – ne realizuoti, o suprasti, inventor – ne inventorius, o išradėjas*.

25 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. My heart shall never be put under their **microscope**.

2. The painter considered for a few **moments**.

3. I took him out of the smoky room, and we sauntered along the street... Between the gambled houses, the shadows were **dramatic**.

4. The snake landed on the bed and might bite its **occupant**.

PRIEVEIKSMINIAI VEIKSMAŽODŽIAI

Nelengva rasti lietuvišką atitikmenį reiškiniui, anglų kalboje vadinamam *adverbial verb*, kuriame persipina dvi reikšmės: vyksmas ir jo būdas. Šie išraiškingi veiksmažodžiai vis dažniau pasirodo anglų grožinėje literatūroje bei publicistikoje.

*Over 500 London students yesterday **roared their way** through the heart of the City demanding that “Smith must go”. ~*

Lietuvių kalboje esame priversti įvesti veiksmą nusakantį veiksmažodį bei jį patikslinančią būdo aplinkybę: *they shuddered home ~ drebdamos nuo šalčio jos ėjo namo, the train whistled out of the station ~ ūktelėjęs traukinys išpūškėjo iš stoties.*

26 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. He **rambled on** with his explanation.
2. Mrs Strachan, who lost her children in the fire, **sobbed** the story **out**.
3. Mrs Peterson **creaked her way** down the stairs carrying a lighted candle.
4. They were **snorting out** of West Bowlby now. It was the next station, thank Heaven.
5. She sang through Desdemona's last hour of fear and prayer, and then of death, on that pianissimo which was thereafter to be famous. Quietly, quietly, she **sang herself** that night into fame.

IŠ SVETUR EINANTI FRAZELOGIJA IR KAIP JĄ VERSTIS

Kiekviena kalba – savita sistema. O to savitumo židinių židynys – stabilieji žodžių junginiai, t. y. frazeologizmai, kurių semantikoje, gramatinėje išraiškoje

esama, kas perdėm savita, nepakartojama. Todėl frazeologizmo dera versti prasmę, o vaizdas tebūnie ir kitoniškas.

Carry coals to Newcastle **ne** vežti anglį į Niukaslį, o

It is raining cats and dogs **ne** lyja ant kačių ir šunų, o

Ein Brett vor dem Kopf haben **ne** lentą prieš galvą turėti, o

Iš frazeologinių junginių perteikimo į kitą kalbą būdu minėtini trys:

- 1) ekvivalento vartojimas;
- 2) analogo vartojimas;
- 3) adekvato parinkimas.

Yra nemaža frazeologizmų, kurie tiek savo leksine bei gramatine išraiška, tiek vaizdu bei prasme dviejuose ar keliose kalbose sutampa. Jie santykinai kaip **ekvivalentai**.

As plain as two and two make four ~

As cold as ice ~

Kiekvienoje kalboje yra daug frazeologinių vertinių, arba kalkių. Gera tokios frazeologijos dalis yra tam tikras istorinis klodas, kiti tolydžio tebesruvena į ją, nes iš svetur einančiam į mus minties vingiui perteikti negebame surasti savų atitikmenų. Taip į lietuvių kalbą atėjo *golden middle* ~ , *time is money* ~ , *blue blood* ~ , *black market* ~ .

Tai dažniausia „per knygas“ atėję frazeologizmai.

Vis dėlto ne visi vertiniai būna geri ir vartotini. Vengtini yra tokie: *kartas nuo karto* (*from time to time*); *kaip taisyklė* (*as a rule*). Yra frazeologizmų, kurių iš viso nelinkstama versti, pvz.: *persona non grata*, *status quo*, *homo sapiens*, *post factum* ir kt.

Stokodami ekvivalento, tenkinamės **analogu** – atitikmeniu, turinčiu tą pačią prasmę, bet šiek tiek besiskiriančiu savo leksine bei gramatine išraiška, pvz.: *as hard as a bone* ~ , *as hungry as a*

hunter ~ _____, to break one's neck ~ _____
 _____, red as a lobster ~ _____, struggle for life ~ _____.

Adekvatas – tai atitikmuo, kuris skiriasi savo leksika, gramatine sandara, bet turi tą pačią arba labai artimą prasmę, pvz.: *a leopard can't change its spots* ~ _____
 _____. Verčiant frazeologiją svarbiausia, kad skaitytojas arba klausytojas gautų tokią pat informaciją, kokią teikia verčiamasis posakis, kad šis keltų tas pačias emocijas.

27 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. NAUDODAMIESI ANGLIŠKAIS PAAIŠKINIMAIS, PARINKITE GERIAUSIAI TINKANTĮ LIETUVIŠKĄ ATITIKMENĮ ŠIEMS FRAZEOLIZMAMS:

1. Albatross around one's neck	Something or someone who is a burden and hard to get rid of.
2. All thumbs	Uncoordinated and awkward, especially with one's hands.
3. At the drop of a hat	On any pretext; without needing an excuse or much of a reason
4. Beat around the bush	To speak or write evasively; to avoid speaking or writing plainly
5. Hit someone below the belt	Unfair
6. Bend someone's ear	To talk to someone for a long time
7. Bet one's bottom dollar	To be sure
8. The black sheep	An outcast, or someone who is expelled from a group
9. Blue collar worker	A person who earns a living doing manual labor

10. Born yesterday	Innocent and naive
11. Bottoms up	A call to drink; to empty one's glass
12. Burn the midnight oil	To stay up late at night studying or working
13. By the skin of one's teeth	By a very narrow margin
14. Call a spade a spade	To speak plainly or to call something by its right name, even if it is unpleasant
15. Chip off the old block	The son is very much like his father
16. Cock-and-bull story	A story that cannot be believed because it is too unlikely
17. Cornered	To be trapped with no means of escape
18. Cross one's fingers	To hope for luck
19. Dot the i's and cross the t's	To be very careful and attentive to detail
20. Down in the dumps	Unhappy or depressed
21. Eat one's hat	To be so sure about something that one is willing to eat one's hat if proven wrong
22. Get off one's horse	To stop act superior
23. Head over heels in love	Very much in love; uncontrollably in love
24. Leave someone high and dry	Abandoned or stranded; helpless
25. Hit the nail in the head	To come to the right conclusion
26. Hold one's tongue	To refrain from speaking; to be unwilling to say smth which the listener will find unpleasant
27. In the nick of time	At the last possible moment, just before smth else happens

28. Jack-of-all-trades	A person who knows a little about a lot of different subjects or activities but not a lot about any one of them
29. Kick the bucket	To die
30. Kill two birds with one stone	To accomplish two objectives with one action
31. Live in the lap of luxury	Very comfortably because one is well-off financially
32. Make a mountain out of a molehill	To exaggerate the importance of smth; to react more strongly to a situation than is reasonably called for
33. Nip something in the bud	To stop smth before it becomes big or involved
34. Off the wall	Unusual; peculiar; strange; out of the ordinary
35. On one's last legs	About to die, fail, or collapse
36. Out of the blue	Unexpectedly, and often suddenly
37. Save for a rainy day	To save smth, usually money, for a possible future need
38. Sleep like a log	To sleep so soundly that noise doesn't wake the person
39. Speak of the devil	Someone who is talked about has just appeared or is heard from
40. Tied to one's mother's apron strings	Emotionally or physically attached to one's mother beyond what is considered appropriate and normal
41. Tit for tat	An action in exchange for another equal action
42. Under someone's thumb	Under someone's control
43. Worth a plugged nickel	Worthless
44. White-collar worker	An office worker

EKONOMINIŲ IR VERSLO TEKSTŲ VERTIMO YPATUMAI

Teisingas vertimas pagrįstas adekvatumo principu – tai tikslus originalo kalbos teksto perdavimas vertimo kalba, maksimaliai išsaugant stilistines originalo ypatybes.

Verčiant iš anglų kalbos į lietuvių kalbą būtina išmanyti įvairias perdaras. Ši dalis yra bandymas aptarti dažniausias perdaras, kurių prireikia verčiant ekonominius ir verslo tekstus.

ŽODŽIŲ TVARKOS SUKEITIMAS

1. ŽODŽIŲ TVARKA IR LOGINIS SAKINIO KIRTIS

Pagal anglų kalbos taisykles tai, kas nauja, paprastai įvardijama nežymimuoju artikeliu. Lietuvių kalboje tai, kas nauja, pasakoma sakinio gale.

A man came into the room. ~ Į kambarį įėjo **vyriškis**.

Taigi lietuviškame sakinyje žodis *vyriškis* nukeliamas į sakinio pabaigą.

Verčiant svarbu, ar prieš angliškąjį daiktavardį pavartotas žymimasis, ar nežymimasis artikkelis.

The man came into the room. ~ **Vyriškis** įėjo į kambarį.

2. KAI KURIŲ KALBOS DALIŲ SINTAKSINĖS FUNKCIJOS NEATITIKIMO ĮTAKA ŽODŽIŲ TVARKAI

Anglų kalboje daiktavardį dažnai pažymi kitas daiktavardis, atliekantis pažyminio funkciją. Kadangi tokie pažyminiai anglų kalboje linksnių galūnių neturi, nepatyrusiems vertėjams jie sukelia problemų.

Prieš pažymimąjį žodį gali stovėti visa eilė pažyminių, ir labai svarbu prisiminti, kad pažymimasis žodis visada bus paskutinis.

...the Ministry of Economics Foreign Trade
Regulations. ~ ... Ūkio ministerijos užsienio prekybos
taisyklės.

Anglų kalboje pažyminyms gali būti išreikštas ir daiktavardžiu/būdvardžiu su būtojo laiko dalyviu. Tokie junginiai paprastai rašomi per brūkšnelį. Lietuvių kalboje ieškome tinkamiausios formos (dalyvio, būdvardžio ar daiktavardžio kilmininko) ir pasirenkame atitinkamą žodžių tvarką.

President-proposed measures ~ priemonės, pasiūlytos prezidento arba prezidento pasiūlytos priemonės.

British-made computers ~ britų gamybos kompiuteriai.

Kartais pažyminio funkciją atlieka visa grupė žodžių, rašomų per brūkšnelį.

*The supporters of the **join-at-all-costs** movement.* ~

Anglijos prisijungimo prie Bendrosios rinkos **bet kokia kaina** rėmėjai...

Kai kurie junginiai su pažyminiaus verčiant sukelia sunkumų todėl, kad pažyminyms pagal prasnę priklauso ne pažymimajam, o kitam žodžiui, kuris tik numanomas. Anglų kalboje tokie junginiai daug lakoniškesni.

Bilateral countries ~ valstybės, **pasirašiusios dvišales sutartis** arba **dvišales sutartis pasirašiusios valstybės.**

28 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *the small-scale production of rubber*
2. *the under-capacity production of the factory*
3. *low-cost chemical plants*
4. *the smaller-scale production of rubber*

5. *the export-led industries*

6. *the Home and Foreign-produce Exchange*

7. *The next oil pipeline project was approved by the government.*

8. *But there were good signs ahead.*

9. *There are two types of farce. One makes us laugh. The other induces disgust.*

10. *The main factor affecting the country's international trade and balance-of-payments situation was the reform of the foreign exchange system.*

3. ŽODŽIŲ TVARKOS SUKEITIMAS DĖL VEIKSMAŽODŽIO RŪŠIES

3.1. Labai dažnai neveikiamą veiksmažodžio formą išreikštas angliškojo sakinio tarinys verčiamas veikiamąja forma ir keičiama sakinio struktūra, t.y. veiksnys virsta papildiniu.

*In recent years important international construction projects **have been started among** Western countries. ~ Pastaraisiais metais Vakarų valstybėse **prasadėjo** stambių tarptautinių objektų statyba.*

3.2. Tada, kai angliškaime sakinyje tarinio jungties funkciją atlieka veiksmažodžiai *seem, make, look, leave* ir kt., jie savo tiesioginę reikšmę praranda, ir verčiant svarbiausia vardinė tokio tarinio dalis.

*Elimination of trade barriers **made** commercial relations between different countries **easier**. ~ Prekybos apribojimo panaikinimas **palengvino** prekybinius ryšius tarp įvairių šalių.*

29 PRAKTIŅĒ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *In the export of consumer goods totally different problems arise.*
2. *The total volume of agricultural production is expected to be at a very high level.*
3. *Early delivery dates cannot be guaranteed.*
4. *Additional subsidies have been granted by the government.*
5. *In the age of atom, boundless opportunities are open to man.*
6. *Political factors can influence trade.*
7. *For the development of a healthy economy, a number of material factors are necessary (labour power, machines, raw material and other).*
8. *In the field of scientific research, a marked turn for the better is evident.*
9. *More than seventy British firms will be exhibiting.*
10. *Continuous efforts have been and are being made to expand trade.*

ANTRAŠČIŲ VERTIMAS

Verčiant ypač daug problemų sukelia angliškos antraštės. Jose daug praleidimų, sutrumpinimų. Todėl prieš verčiant antraštę būtina susipažinti su straipsnio turiniu. Peržvelgsime kelis bendresnius atvejus.

1. Gana dažnai praleidžiami VEIKSMAŽODŽIAI. Tokiais atvejais pirmiausia reikia atgaminti pilną sakinio struktūrą ir tik po to perteikti esmę.

TUC (Trade Union Congress) Leaders to See Prime-Minister. = TUC Leaders are to see the Prime-Minister. ~ Profsajungos kongreso lyderiai turi susitikti su ministru pirmininku. ~ **Numatomas Profsajungos kongreso lyderių susitikimas su ministru pirmininku.**

Talks Today on Steel Industry Pay Dispute. = Talks on the steel industry pay dispute will start today. ~ Šiandien prasidės derybos dėl atlyginimų plieno pramonės darbininkams pakėlimo. ~ **Derybos dėl atlyginimo**

2. Kartais keičiama GRAMATINĖ STRUKTŪRA.

The Economy is Privately Owned. ~ *Ekonomika – privačiose rankose.*

3. Antraštėje gali būti RETORINIS KLAUSIMAS, kuris verčia abejoti straipsnyje išdėstytų teiginių teisingumu, todėl verčiant į lietuvių kalbą patartina įterpti abejonę reiškiančių leksinių vienetų.

Prospects of Balance of Payments Favourable? ~ Ar **tikrai** mokėjimų balansas **bus** palankus?

4. Antraštėse gali būti pavartoti SUDĖTINGI JUNGINIAI SU PAŽYMINIAIS.

Round Table Talk. ~ *Derybos už apskrito stalo.*

“Buy British” Campaign. ~ *Kampanija „Pirkime tik Britanijoje pagamintas prekes“.*

5. Antraštėse gali būti CITUOJAMI kieno nors žodžiai. Anglų kalboje autorius paprastai nurodomas po citatos, lietuvių kalboje – prieš ją.

Western Link is Basic to us – the President. ~ *Respublikos Prezidentas:* „Mums būtini ryšiai su Vakarais“.

6. Norint teisingai išversti antraštes, reikia būti susipažinusi su SPECIFINE tam tikrų žodžių VARTOSENĄ.

Development 1) *vystymasis, raida, augimas, evoliucija;*
2) *gerinimas, tobulinimas;*
3) *aplinkybė, įvykis;*
4) *išvada.*

Developments on the Coal Market. ~ **Padėtis** anglies rinkoje.

Reikėtų atkreipti ypatingą dėmesį į daiktavardžius, kurie paprastai vartojami vienaskaita. Tokių žodžių daugiskaita gali reikšti, kad pasikeitė jų vartosena, ir jų reikšmė lietuvių kalboje perteikiama kitomis leksinėmis priemonėmis: *statistics* ~ *statistiniai duomenys*, *criticisms* ~ *kritinės pastabos*, *industries* ~ *pramonės šakos*.

7. Angliškose antraštėse dažni SUTRUMPINIMAI, PAVADINIMAI, REALIJOS, būdingi tik tai šaliai. Juos reikia versti naudojantis specialiais žodynais, žinytais.

8. Kartais antraštėse pavartojamos stilistinės priemonės: metafora, metonimija, žodžių žaismas, kurias išversti tegali padėti bendras vertėjo išprusimas.

Down from the Ivory Tower. ~ Nusileido ant žemės².

30 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *Creditors Warned*
2. *Significant Strides Made in the Manufacture of Producer Goods*

---

² Dramblio kaulo bokštas - prancūzų poeto ir kritiko Sent Bevu pavartota frazė, reiškianti svajonių simbolį, atitrūkimą nuo gyvenimo.

3. *ICI Dispute Being Sent to Ministry*
4. *Rationalisation?*
5. *Steel Industry – Workers Sacked*
6. *Aim to Stimulate Production*
7. *New Wage Offer Accepted*
8. *Statistics Show Rapid Growth?*
9. *Price Rise Unlikely – President of the Company*
10. *Foreign Trade Figures in October*

TERMINŲ VERTIMAS

Ekonomika ir verslas, kaip ir bet kuri kita mokslo ar veiklos sritis, turi specifinius terminus. Jie kartais būna vienareikšmiai, tačiau retas terminas turi tik vieną reikšmę. Teisingas ekvivalento parinkimas priklauso nuo srities ir konteksto, todėl vertėjas turi sugebėti parinkti tą reikšmę, kuri dera būtent tam kontekstui.

- economy** 1) ūkis, ekonomika;
 2) ekonomija, taupumas;
 3) santaupos, sankaupos;
 4) struktūra, organizacija.

Tam tikrų sunkumų sukelia skoliniai. Paprastai jie atsineša į kalbą vieną kokią reikšmę, nors kalboje, iš kurios atėjo, jie gali būti daugiareikšmiai:

- revolution** 1) sukimasis;
 2) pilnas apsisukimas;
 3) periodiškasis kartojimasis;
 4) sėjomaina.

revoliucija: radikalus, kokybinis pasikeitimas, šuoliškas perėjimas iš vieno būvio į kitą, iš seno į naują; pagrindinis perversmas visuomeninių gamybinių santykių vystymesi.

expansion: erdvė, platuma; (techn.) išvalcavimas.

ekspansija: imperialistinių valstybių įtakos sferų plėtimas.

Kai kurie terminai yra sutrumpinami: *productivity* ~ *productivity of labour*; *costs* ~ *costs of productivity*; *exchange* ~ *foreign exchange*; *materials* ~ *raw materials*.

Verčiant geografinius pavadinimus, vartojami lietuvių kalboje priimti atitikmenys. Tuo atveju, kai angliški ir lietuviški pavadinimai skiriasi, reikia pateikti variantą, priimtina lietuvių kalboje, pvz., *the Gulf (the Gulf of Mexico)* ~ *Meksikos įlanka*, nors *Gulf Stream* ~ *Golfo srovė*.

Iš bendrinių daiktavardžių susidedantys organizacijų, įstaigų pavadinimai yra verčiami, pvz., *United Nations* ~ *Jungtinės Tautos*.

Vertėjui reikia žinoti ir pagrindinių pavadinimuose vartojamų terminų reikšmes bei skirtumus tarp jų:

committee: komitetas, komisija;

steering ~ organizacinis komitetas;

credential ~ mandatų komisija;

~ **of Ways and Means** biudžeto komisija;

~ **English** kanceliarinė anglų kalba.

council: taryba; pasitarimas;

World Peace ~ Pasaulinė taikos taryba;

Security ~ Saugumo taryba;

town ~ miesto taryba;

~ **house** komunalinis namas;

a ~ **of war** karo taryba;

~ **of physicians** gydytojų konsiliumas.

board: taryba, valdyba, kolegija, ministerija;

~ **meeting** valdybos posėdis;

~ **of Directors** direktorių valdyba;

~ **of Education** vietinis švietimo skyrius

(USA);

~ **of Trade** prekybos ministerija (Britain);
prekybos rūmai (USA).

body: grupė, organizacija, korporacija;
autonomous bodies savivaldos organai;
learned body mokslo draugija;
~ **of troops** karinis dalinys.

31 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *One of the major revolutions in farming since the war has been the development of dairy herd as the major source of beef.*

2. *Productivity has risen by 2 per cent in the first six months of the year.*

3. *Total costs have increased this year due to more expensive materials.*

4. *Mounting inflation (interrupted by short bouts of deflation) characterises the record of every British government.*

5. *There are many contracts encouraging cost inflation and higher profits.*

6. *After the war, new measures of exchange control were introduced in many countries.*

7. *Low rates of productivity are also part of the reason for the pound purchasing less.*

8. *The Tory Government is responsible for raising prices and bringing about the heaviest inflation of any major country through enormous expansion of the money supply.*

9. *It would be too easy to pursue policies sure to cause an economic crisis, then used as justification for authoritarianism.*

10. *The UK needs it to be rationally radical.*

JUNGINIAI SU BENDRATIMI, GERUNDIJUMI IR DALYVIAIS

Kai BENDRATIS atlieka tikslo aplinkybės funkciją ir negali būti išversta bendratimi, verčiame šalutiniu dėmeniu. Tuomet bendratis virsta asmenuojamąja forma, dažniausiai – tariamąja nuosaka.

*Only by exporting their own goods can they obtain the necessary exchange **to pay** for their imports. ~ Užsienio valiutos, kurios reikia, kad **apmokėtų** už importą, jie gali išigyti tik eksportuodami nuosavus gaminius.*

Kai bendratis atlieka pažyminio funkciją, ji taip pat verčiama šalutiniu dėmeniu.

*There are still a number of considerations **to be taken into account**. ~ Vis dėlto yra kelios nuomonės, į **kurias reikėtų atsižvelgti**.*

*The competition **to be faced**... ~ Konkurencija, **su kuria teks susidurti**.*

Ekonominiuose tekstuose labai dažnas junginys *to be (un)likely* + bendratis.

*Exports **are likely to increase**. ~ Tikėtina, kad eksportas išaugs.*

*Exports **are unlikely to increase**. ~ Eksportas **vargu ar** išaugs.*

GERUNDIJUS į lietuvių kalbą verčiamas:

a) pusdalyviu

*The buyers examined the goods before **concluding** the contract. ~ Prieš **pasirašydami** sutartį, pirkėjai atidžiai apžiūrėjo prekes.*

*Only by **exporting** their own goods... ~ ...tik **eksportuodami** savo prekes.*

b) bendratimi

*The poor quality of the samples prevented the buyers from **making** another order. ~ Itin prasta pavyzdžių kokybė privertė pirkėjus **atsisakyti** naujų užsakymų.*

c) asmenuojama forma šalutiniame dėmenyje

*They insisted on the question **being re-considered**. ~ Jie reikalavo, kad klausimas **būtų apsvarstytas** iš naujo.*

*The agent informs the seller of the cargo **having been insured**. ~ Agentas praneša pardavėjui, kad krovinį jau **apdraudė**.*

Verčiant iš anglų kalbos į lietuvių kalbą DALYVIUS, reikia atsižvelgti į šiuos aspektus:

1) *Present Participle Active* galima versti esamojo bei būtojo laiko dalyviu

*An agent **buying** for a third person is called a broker. ~ Agentas, **perkantis** trečiajam asmeniui, vadinamas brokeriu.*

*The agent **buying** at the auction was called to the office. ~ Agentą, **pirkusį** aukcione, pakvietė į biurą.*

***Leaving** the port the vessel started her journey to the port of destination. ~ **Palikęs** uostą, laivas išplaukė į paskyrimo vietą.*

2) junginys WHEN (WHILE) + DALYVIS verčiamas padalyviu

when sending ~ siunčiant; while discharging the vessel ~ iškraunant laivą

When **buying** through brokers one is to be careful about the reputation of the firm. ~ **Perkant** per brokerius, būtina patikrinti firmos reputaciją.

3) Junginiai su dalyviu dažnai verčiami išplėstinėmis aplinkybėmis arba šalutiniu dėmeniu

Loading being over, the workers left the port. ~ **Pakrovę laivą**, darbininkai išvyko iš uosto arba **Kai laivas buvo pakrautas**, ...

4) Kartais nelengva išversti junginius su prielinksniu *with*. Lietuvių kalboje juos atstoja išplėstinės aplinkybės (dalyvis, pusdalyvis ar padalyvis su jam priklausančiais žodžiais).

With the view-points being opposed, the negotiations broke down. ~ **Nuomonėms išsiskyrus**, derybos buvo nutrauktos.

5) Junginys, prasidedantis *Past Participle*, į lietuvių kalbą verčiamas šalutiniu sąlygos arba priežasties dėmeniu.

*It is not difficult to understand, that **given success on the above-mentioned points**, it would be possible to approach the problem of our overseas trade entirely different way.* ~ Nesunku suprasti, kad, **jeigu mums pasisektų sutarti anksčiau minėtais klausimais**, prekybos su užsieniu problemas būtų galima spręsti kitaip.

32 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *Old-fashioned lines of trade are being modernised to gain access to wider markets.*

2. *The decision for the deflationary measures and devaluation is said to have been unanimous.*

3. *The buyer proceeds with placing an order.*
4. *The Lithuanian industry is unlikely to become self-sufficient in the foreseeable future.*
5. *Having received the order, the export merchant requests manufacturers to quote prices.*
6. *Keynes spoke of the probability that the economic problem may be solved within a hundred years (given no wars and no large population increase).*
7. *The outlook, with higher milk prices due next month, and with meat prices still rising, is that the cost of living index still has an upward tendency.*
8. *Markets have risen in a small way in the last five years, but the increase is far from adequate to close the persisting deficit in the balance of Trade.*
9. *Our current transactions in the balance of international payments are likely to show a larger deficit than last year.*
10. *July was reported to have been the best tourist month.*

SINTAKSINĖS STRUKTŪROS

Verčiant iš anglų kalbos, labai svarbi aktualioji sakinio skaida, nes ilguose angliškuose sakiniuose, kuriuose retai kada rasi kablelį, kartais labai sunku surasti sakinio šerdį – veiksnį ir tarinį, ypač kai veiksmožodžio ir dalyvio forma sutampa.

*The goods **bought in this country** consisted of traditional export commodities.* ~ *Prekės, ~~pirktos toje šalyje~~, buvo tradicinės eksporto prekės.* ~ *Šioje šalyje tradiciškai buvo perkamos eksporto prekės.*

Tokiais atvejais verčiant būtina sukeisti žodžių tvarka.

Anglų kalboje informacijos šaltinis paprastai nurodomas sakinio gale, lietuvių kalboje – dažniausiai priekyje.

*There will be a further development of trade between the two countries next year under a protocol signed yesterday in London, **ELTA reports.** ~ **ELTA praneša**, kad ....*

Su dar didesniais sunkumais susiduriame versdami eliptinius sakinius. Prieš pradėdant versti, reikėtų pirmiausia juos papildyti iki pilnos struktūros.

*Public limited companies, **though (they are) not so numerous as private (companies),** have far more capital invested in them.*

Tą patį vertėtų padaryti ir verčiant šalutinius dėmenis, prijungtus be jungtukų.

*The country **(where) the goods were to be exported to** was in the tropical climate.*

33 PRAKTIŠKĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *French opinion has, until now, been hostile to buying oil from this country.*

2. *The only possible measure is for the local councils to raise their finance through a tax on income which makes those who are better off pay a larger proportion of their income than others.*

3. *New York is an international money market and the bank rates it quotes have an immediate impact on international finance.*

4. *Beef producers are, however, continually finding ways of overcoming difficulties.*

5. *The brakes applied through restrictive credit policy have had some effect on the expansion of the US economy.*

6. *The free al fresco display of 25 pieces organised by Frieze art fair will be on show in the park until October 7.*

7. *We risk having American products locked out of new markets, jobs moved overseas, and a decline in American influence.*

8. *Never in history has the programme aiming at building up foreign exchange reserves been so full and detailed.*

9. *Normally, the amount required to settle the Balance of Payment is drawn from the reserves of gold and convertible currencies held by Britain.*

10. *There will be more and more need for men and women to retrain in adult life either in their own occupation or to enable them to take up new work, says the Central Training Council.*

EMFAZĒ IR INVERSIJA

Anglīšu ekonomiju ir verslo straipsniņu stiliui būdingas vaizdingumas ir emocionis raiškumas, o tai pasiekti padeda emociškai raiškūs junginiai ir inversija.

*Foreign borrowers find restrictions in their path **only in the United Kingdom.**~ **It is only the United Kingdom that** foreign borrowers find restrictions in their path in.*

Antrasis sakiny, be abejo, raiškesnis ir, žinoma, tai turėtų atsispindėti vertime.

I sakiny: **Tik Jungtinėje Karalystėje** užsienio kreditoriai susiduria su apribojimais.

II sakinytis: *Užsienio kreditoriai su apribojimais susiduria **tik Jungtinėje Karalystėje**.*

Junginys *it is (only)...* *that* padeda išskirti bet kurią sakinio dalį.

***The devaluation of the \$** was expected to boost exports.~*

***It was devaluation of the \$ that** was expected to boost exports.~*

***It was exports that** devaluation of the \$ was expected to boost.*

Raiškumo angliškam sakiniui suteikia ir bet koks šiaip jau griežtos žodžių tvarkos sukeitimas bei neigiamieji junginiai.

Angliškas junginys *neither ... nor* gali virsti jungtuku, sujungiančiu du savarankiškus sakinius.

*These measures will affect **neither** the country's competitive advantage, **nor will they restrain** the domestic expenditure. ~ Tokios priemonės **ne tik neturės įtakos** šalies gebėjimui konkuruoti užsienio prekybos srityje. **Nesumažins** jos ir vidaus išlaidų.*

Raiškus ir į sakinio pradžią atkeltas junginys *no+aukštesniojo laipsnio būdvardis*.

***No longer it is** a question of increasing the supply of raw materials. ~ Aprūpinimas žaliavomis **nebe** problema.*

Kartais į priekį iškeliamas vardinė tarinio dalis:

*Sterling developed as a reserve currency because it was managed against the background of the U.K.'s early industrial strength, **allied to this was** the possibility afforded to the territories of the former British Empire of raising capital in the London capital market on favourable terms.*

Į sakinio priekį iškeltas prielinksnis sukelia veržlumo išpūdį ir išskiria tam tikrus reiškinius.

***In** come the goods, **out** flows the money.~ Prekės į šalį, pinigai iš jos.*

34 PRAKTIŅĒ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *It is the proper training of managers that produces such an economic effect.*

2. *Although almost all the world was formally on the gold standard, it was sterling which was the international currency for bankers and traders.*

3. *It is for this reason that we must now regard the financial policy with entirely new eyes.*

4. *Not only there are more nations engaged in the carrying trade today than ever before, but in addition, there has been a huge expansion of air freight traffic.*

5. *It was the sudden decision of the company to cut the prices that attracted the buyer.*

6. *The figures show that it is the Government expenditure abroad which is to blame for the persistent balance-of-payments deficit.*

7. *Very little change has taken place in the Government policy since November. No longer is it necessary.*

8. *No sooner had Mr Trump departed the summit, however, than some leaders suggested the alliance had agreed only to “redouble” their efforts to boost spending.*

9. *The more Donald Trump denigrates NATO, the greater outrage he provokes in Europe.*

10. *No one knows what the two leaders informally agreed. Nor will we know what they discuss on Monday.*

PAGRINDINĖS VERTIMO PERDAROS

Visi leksiniai atitikmenys verčiant gali būti suskirstyti į dvi pagrindines grupes: ekvivalentus ir kontekstinius atitikmenis. Ekvivalentai – tai žodžiai, kurių reikšmė abiejose kalbose visada sutampa, nepriklausomai nuo konteksto. Deja, tokių žodžių nėra daug. Jiems priklauso vienareikšmiai terminai, kai kurie tikriniai daiktavardžiai ir geografiniai pavadinimai. Visi kiti leksiniai atitikmenys bus variantiniai arba kontekstiniai, t. y. skirtinguose kontekstuose turės skirtingas reikšmes.

supply 1) *aprūpinimas, tiekimas;*

2) *atsargos, reikmenys;*

3) *atsarga;*

4) *pasiūla;*

5) *(piniginis) išlaikymas;*

6) *parlamento patvirtinti asignavimai ir kt.*

The supply of raw materials is exhausted. ~ Žaliavų atsargos baigiasi.

Kartais vertimo kalboje atitikmenų visiškai nėra, ir vertėją gelbsti tik transliteracija, transkripcija ar kalkiavimas (*aircraft carrier ~ lėktuvnešis*). Taip perduodama realijų, neologizmų reikšmė. Jei ir tokios priemonės nepadeda, imamas papildymo, aprašymo, paaiškinimų. Jei informacija ne itin svarbi, ji praleidžiama.

incomes policy ~ kainų ir pajamų politika

Nors anglų kalboje žodis *incomes* reiškia tik *pajamas*, tokios politikos esmė – darbininkų teisių pažeidimas, jų atlyginimo išaldymas ir kainų kėlimas, todėl verčiant pridedamas žodis *kainos*.

Kad nugalėtų sunkumus, iškylančius verčiant sudėtingus sakinius, vertėjas turi imtis ŽODŽIŲ

TVARKOS SUKEITIMO (kurį jau aptarėme), PAKEITIMŲ, PAPILDYMŲ ir PRALEIDIMŲ.

PAKEITIMAI būna GRAMATINIAI ir LEKSINIAI.

Gramatiniai pakeitimai – kai keičiamos kalbos ar sakinio dalys. Tai verčia daryti stilistinės lietuvių kalbos normos.

... *this has an **immediate** impact (būdv.) ~ tai **tuoj pat** (prieiv.) atsiliepia...*

Leksiniai pakeitimai esti dvejopi. Tai konkretizacija ir generalizacija.

*Britain has various **dealings** with the rest of the world. ~ Britaniją su kitomis pasaulio šalimis sieja platūs **ekonominiai ryšiai** (konkr.)*

*The market is **firm**. ~ Rinkoje nusistovėjo **pastovios kainos** (konkr.)*

Konkretizacija būtina tuomet, kai verčiami tokie daugiareikšmiai žodžiai kaip *come, get, go, development, facilities, etc.*

banking facilities ~ banko paslaugos

transport facilities ~ transporto priemonės

Kartais reikia versti platesnės reikšmės žodžiu:

... *to deposit **notes and coins** ~ ... įnešti **pinigus**.*

Leksiniams pakeitimams priskiriamas ir antoniminis vertimas.

*They **failed** to fulfil the obligations. ~ Jie **neįvykdė** įsipareigojimų.*

*It **may not be** unexpected ... ~ Visiškai **gali būti, kad...***

Kai lietuvių kalbos normos neleidžia išsaugoti vieną ar kitą žodį ar junginį toje pačioje vietoje, kaip ir originale, tenka griebtis kompensacijos.

*This policy could lead the economy into **the waste** of mass unemployment. ~ Tokia politika padarytų įtaką masiniam nedarbui. **Jis sumažėtų.***

PAPILDYMAI: *industries ~ pramonės šakos; costs ~ gamybos išlaidos; non-members ~ šalys, nepasirašiusios prisijungimo sutarties; the plans that are being discussed ~ šiuo metu aptarinėjami planai.*

PRALEIDIMAI: *to be null and void ~ negalioti.*

35 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *Bank accounts are created by customers going to the banks and depositing notes and coins.*

2. *The books of this kind are currently in demand.*

3. *Developments in economic theory have indicated some of the basic techniques necessary for this purpose.*

4. *Operating freely, the price mechanism led to the paradox of poverty among plenty.*

5. *Other export items are exported to both bilateral and multilateral countries.*

6. *The firm did not lack the initiative.*

7. *The process of monopolisation which began with the Bank Act of 1844 and which replaced a system of different paper money was not completed until some seventy years later.*

8. *Britain has various dealings with the rest of the world.*

9. *Economic analysis can be helpful in solving the problems which face policy-makers.*

10. *What exactly is the attraction of stocks and shares?*

KAI KURIŲ STILISTINIŲ YPATYBIŲ PERTEIKIMAS

Angliški ekonominiai ir verslo tekstai labiau negu lietuviški pasižymi emociniu raiškumu. Juose gausu įvairių stilistinių priemonių: frazeologinių junginių, patarlių, priežodžių ir pan. Nors lietuviškiems tokio tipo tekstams ekspresyvumas nėra būdingas, verčiant bendrą stilistinį originalo atspalvį vertėtų išsaugoti.

Vaizdingą frazeologiją vertimo požiūriu galima būtų suskirstyti į keturias grupes:

a) junginiai, turintys tikslūs atitikmenis lietuvių kalboje

better late than never ~ geriau vėliau negu niekad

to wipe from the face of earth ~ nušluoti nuo žemės paviršiaus

b) junginiai, turintys panašius atitikmenis lietuvių kalboje

as black as coal ~ juodas kaip smala

c) frazeologiniai junginiai, būdingi tik anglakalbiams, bet VK turintys atitikmenis, kitais žodžiais pasakančius tą pačią mintį

to carry coals to Newcastle ~ vežti malkas į mišką

d) neišverčiami junginiai su realijomis, žodžių žaismu, kurie perteikiami aprašant arba pateikiant paaiškinimus išnašose. Anglijos bankas turi metaforinį pavadinimą *the Old Lady of Threadneedle Street* arba *the Old Lady*. Be paaiškinimo šio junginio vertimas lietuvių skaitytojui vargu ar bus suprantamas.

Pačiame Sičio³ centre Londone yra Anglijos Bankas ir Birža. Pastarosios būstinė – Throgmorton gatvėje, o to rajono pašto indeksas EC₂. Ekonominiuose tekstuose galima rasti tokią frazę: *What does EC₂ think about it?* Kadangi šis indeksas įsmenina Londono Sità, t. y. vadybinius ir finansinius sluoksnius, tokį sakinį reikėtų

---

³ The London City – verslo ir finansų centras centrinėje Londono dalyje.

versti O ką apie tai mano Anglijos vadybininkai ir finansininkai?

Valiutinės biržos sinonimu tapo Londono *Lombardo gatvė*, vyriausybės sinonimu – *Whitehall*. Panašiai atsitiko su *the Pentagon*, kuris yra JAV karinė būstinė, *the White House* – JAV vyriausybės rūmai.

36 PRAKTINĖ UŽDUOTIS. IŠVERSKITE Į LIETUVIŲ KALBĄ.

1. *This book is intended for the general reader who would like to have some grasp of what economics is and what makes the economy tick.*

2. *For government stock, cash on the nail is the rule, payment being due on the day following the transaction.*

3. *Some part of the remaining profits may be ploughed back into the business.*

4. *Unless this is so, different groups in the economy will concentrate on trying to increase their share of the limited national cake at the expense of the others.*

5. *Post-war economic developments have led to an increased appetite for equities.*

6. *The bosses reaped a golden harvest in profits but the nation never had adequate supplies of steel.*

7. *The development of petrochemical products, synthetic fibres, plastics has all served to blur previous lines of demarcation between traditional industries.*

8. *The process of integration in the British economy has for the most part been quietly unspectacular, only spasmodically exciting public attention as the giants ponderously perform their cannibalistic take-over rites.*

9. *The fact that the first part of the book is devoted to matters of finance should not, of course, be taken to imply that the economy revolves around Throgmorton and Lombard Streets.*

10. *No one wanted to rock the boat.*

TEKSTAI VERTIMUI

TRANSLATE THE TEXTS ABOUT HOW THE MEANING OF ORDINARY WORDS CHANGES, HOW THE DISSECTION OF LONG SCIENTIFIC WORDS HELPS UNDERSTAND THEIR MEANING, AND AN INSPIRATIONAL TEAMWORK STORY WITH LESSONS IN TEAMWORK FROM AN AGE-OLD FABLE.

OIL CRACKS

There are many words of long standing which the scientist has been accustomed to use with a meaning that might or might not be the same as its customary one.

Sometimes he restricts the meaning of the word. The physicist adopted the word "current" when he described the changed properties of a wire connected to a voltaic battery as an electric current. In 1827, G. S. Ohm discovered the constancy of the relation between electromotive force and the current and gave the ratio the name "resistance".

Sometimes a scientist will take an ordinary word and expand or widen its meaning, so that a single thing gives its name to a group or category.

"Salt", for example, is a material that is essential for human beings and animals, and has a long association with social history. Its name appears in the English language in such a word as "salary", meaning that the

money one earns is meant, in the first turn, for buying what is most necessary for human existence.

The chemist, however, uses the word to denote a class of compounds, which he defines as the products of replacing the hydrogen of an acid, wholly, or in part, by a metal. Common salt is a compound which comes only to a limited extent within the terms of this definition, and only to this limited extent do these two salts mean the same thing.

Sometimes, a scientist will seize a word and force it to do work for which it has no qualifications. Such is the case of a family of related words "force", "work", "power", and "weight".

In mechanics, force does not mean strength. It seems to say no more than that a force is a push or a pull, and since in physics all things must be measured, it acquires, from Newton's Law of Motion, a quantitative sense, which makes it the product of mass and acceleration. This, of course, is quite different from anything that the word "force" implies in everyday use.

A weight, one is surprised to learn, is not only the familiar block of metal with a ring on top, but a force. This is logical, because things fall under their own weight with acceleration (due to gravity), so that the weight of a thing has to be the force with which the Earth attracts it.

As to "work", the physicist has decided that a force works, or does work, only when it moves something. I may push or pull in vain at some immovable obstacle, and find that, nevertheless, mathematically I have done no work.

After this, it is quite easy to accept the idea that power has come to mean the rate at which work is done; or that metals suffer from "fatigue", or that oils can be made "to crack".

WHAT'S IN A NAME?

In view of recent dramatic events, terms such as deoxyribonucleic acid and endoplasmic reticulum are fast becoming an essential part of the modern biologist's vocabulary.

Such further additions may well reinforce the false idea that biology, already famous (or infamous) for the length and seeming complexity of its terms, is strictly a "memory course". It probably seems to many students that biologists spend hours just sitting around and thinking up difficult words to be memorized.

In truth, it must be admitted that many biology terms are long and occasionally difficult to spell. However, there are at least two good reasons why this must be so. First of all, the biologist is faced with the need to name and describe an almost infinite number of different plants and animals, to say nothing of their parts. One can name just so many things using less than five or six letters. Thus, the use of longer terms becomes a necessity.

Secondly, often the use of a longer term makes the word easier to recall. This is because the person who first coins the term frequently tries to make his word descriptive. An examination of the roots and stems of many terms, not necessarily biological, will serve to make this idea clear.

Word Dissection

Let us take an example. Observe the following portions of words and some of their common usages. You will probably find them familiar.

Graph, meaning "write" or "draw". Thus, we can write with sound (phonograph), or with light (photograph), or with stone (lithograph). The substance in a pencil with which we make a mark is graphite.

Bio, meaning "life". Thus, we can have the study of life (biology), the chemistry of life (biochemistry), and the physics of life (biophysics). We can add to the atmosphere, hydrosphere, and lithosphere, the world of life, or the biosphere.

Auto, meaning "self". Thus, a car which moves by itself is an automobile (self-moving), and a plant, which can manufacture its own food is autotrophic (self-nutritive). A biochemical reaction which produces substances that act as catalysts to the reaction which produces them is said to be autocatalytic. Now, with these three-word portions (*graph-*, *bio-*, and *auto-*), we can put

together words of greater length which are still quite descriptive. For example, if you sign your name in a school yearbook, it is an autograph. If you read a life story of a famous person, you are reading a biography. If the person has written his own life story, it is an autobiography.

Similar situations occur in biological terminology. Many word roots and stems are used time and time again, and familiarity with their meanings can be of great help in determining the meaning of a new word.

For example, the prefix *a-* means "without". Thus, an organism which reproduces asexually does so without sexual means; the order of insects containing the fleas ends in *-aptera*, signifying an absence of wings. The frog is an anuran, since it has no tail, and the lamprey is in the class *agnatha* since it has no jaws. A rare amphibian without feet and limbs is placed in the order *apoda*.

As another example, the word portion *gen-* means "to give rise to", or "the origin of". Thus, the reproductive organs are called the genital organs. The basic unit of inheritance is the gene, and the study of heredity, genetics. Biochemical substances which give rise by a chemical change to other substances in the body are often identified with this tag. Thus, the substance in the liver called glycogen undergoes a chemical change to become sugar glucose. The prefix *glyco-* means "sweet" and is used to refer to sugar. In a similar way, fibrinogen becomes the protein fibrin and trypsinogen becomes the protein trypsin.

The complexity of biological terminology becomes most apparent, probably, in the field of taxonomy. This important branch of biology deals with the naming and classification of living organisms. Yet here again, descriptive terminology is used whenever possible, particularly in the larger groupings.

To demonstrate this point, cover with your hand the right-hand column below. This column gives the common name of the organism to which the genus and species names in the left-hand column apply. See how

many of the organisms you can identify from your previous experience with all or a portion of the words.

Nicotiana tabaccum	tobacco plant
Canis familiaris	dog
Felis domestica	housecat
Lilium rubrum	red lily
Quercus alba	white oak

It is quite likely that you did not guess the last one correctly. The word *quercus* is from Latin, and means "oak". *Alba* is also Latin, and means "white". This points out well the great help that a study of foreign languages can be to a scientific career. Latin is an excellent choice, since so many English words are of Latin origin.

There is considerable evidence to indicate that the ability to recognize certain word parts will become of even greater importance in the years to come.

International commissions are presently trying to standardize scientific nomenclature in all areas. Their influence on biochemistry is quite evident. Most sugars may be recognized by their ending of *-ose* (glucose, fructose, sucrose, lactose, etc.)- Proteins generally end with *-in* (hemoglobin, albumin, globulin, insulin, etc.). Most enzymes can be recognized by their endings of *-ase* (lactase, sucrase, amylase, etc.).

In closing, we might look at the moral of the conversation between Alice and Humpty Dumpty as recorded in Lewis Carroll's "Through the Looking-Glass". Humpty Dumpty had just defined the word "glory" for Alice as meaning, "there's a nice knock-down argument for you!"

"But glory doesn't mean a nice knock-down argument," Alice objected.

"When I use a word," Humpty Dumpty said, in a rather scornful tone, "it means what I choose it to mean — neither more nor less."

TORTOISE AND HARE

1. Once upon a time a tortoise and a hare had an argument about who was faster.

They decided to settle the argument with a race. The

tortoise and hare both agreed on a route and started off the race. The hare shot ahead and ran briskly for some time. Then seeing that he was far ahead of the tortoise, he thought he'd sit under a tree for some time and relax before continuing the race. He sat under the tree and soon fell asleep. The tortoise plodding on overtook him and soon finished the race, emerging as the undisputed champ. The hare woke up and realized that he'd lost the race.

The moral of the story is that slow and steady wins the race. This is the version of the story that we've all grown up with.

2. But then recently, someone told me a more interesting version of this tortoise and hare story. It continues.

The hare was disappointed at losing the race and he did some soul-searching. He realized that he'd lost the race only because he had been overconfident, careless, and lax. If he had not taken things for granted, there's no way the tortoise could have beaten him. So, he challenged the tortoise to another race. The tortoise agreed. This time, the hare went all out and ran without stopping from start to finish. He won by several miles.

The moral of the story? Fast and consistent will always beat the slow and steady. If you have two people in your organization, one slow, methodical, and reliable, and the other fast and still reliable at what he does, the fast and reliable chap will consistently climb the organizational ladder faster than the slow, methodical chap. ***It's good to be slow and steady; but it's better to be fast and reliable.***

3. But the story doesn't end here.

The tortoise did some thinking this time, and realized that there's no way he can beat the hare in a race the way it was currently formatted. He thought for a while, and then challenged the hare to another race, but on a slightly different route. The hare agreed. The tortoise and hare started off. In keeping with his self-made commitment to be consistently fast, the hare took off and ran at top speed

until he came to a broad river. The finishing line was a couple of kilometers on the other side of the river. The hare sat there wondering what to do. In the meantime, the tortoise trundled along, got into the river, swam to the opposite bank, continued walking and finished the race.

The moral of the story? First identify your core competency and then change the playing field to suit your core competency. In an organization, if you are a good speaker, make sure you create opportunities to give presentations that enable the senior management to notice you. If your strength is analysis, make sure you do some sort of research, make a report, and send it upstairs. Working to your strengths will not only get you noticed, but will also create opportunities for growth and advancement.

4. The story still hasn't ended.

The tortoise and hare, by this time, had become pretty good friends and they did some thinking together. Both realized that the last race could have been run much better. So, the tortoise and hare decided to do the last race again, but to run as a team this time. They started off, and this time the hare carried the tortoise till the riverbank. There, the tortoise took over and swam across with the hare on his back. On the opposite bank, the hare again carried the tortoise, and they reached the finishing line together. Both the tortoise and hare felt a greater sense of satisfaction than they'd felt earlier.

The moral of the story? It's good to be individually brilliant and to have strong core competencies; but unless you're able to work in a team and harness each other's core competencies, you'll always perform below par because there will always be situations at which you'll do poorly and someone else does well. ***Teamwork is mainly about situational leadership, letting the person with the relevant core competency for a situation take leadership.***

BIBLIOGRAFIJA

1. Ambrasas-Sasnavą K. (1978). *Vertimo mokslas*. Vilnius.
2. Armalytė O., Pažūsis L. (1990). *Vertimo teorijos pradmenys*. VU.
3. Ambrasas V. et al. (2005). *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
4. Baker M. (2018). *In Other Words*. London: Routledge.
5. Bernadišienė M. M., Navickienė G., Zakšauskaitė R. (2022). *English Grammar Guide*. Kauno kolegijos leidybos centras.
6. Бреус Е.В. (2003). *Теория и практика перевода с английского языка на русский. Учебное пособие для ВУЗов*. М.: УРАО.
8. Левицкая Г., Фитерман А. (1976). *Проблемы перевода*. Москва.
9. Левицкая Г., Фитерман А. (1976). *Пособие по переводу с английского языка на русский*. Москва.
10. Левицкая Г., Фитерман А. (1976). *Пособие по переводу экономических текстов с английского языка на русский*. Москва.
11. Navickienė G. (2019). *Vertimas raštu: teorija ir praktika*. Kauno kolegijos Reklamos ir medijų centras.
12. Navickienė G. *Lionginas Pažūsis. „Kalba ir vertimas“. 2014. Vilniaus universitetas. Apžvalga. // Vertimo studijos 7, 2014, p. 134-138.*
13. Navickienė G., Juodeika A. (2014) *Vertimo pagrindai*. Kauno kolegijos leidybos centras.

14. Navickienė G., Zapolskienė A., Kasteckaitė D. (2010). *Vokiečių, anglų ir lietuvių struktūrų gretinimas*. Mokymo priemonė. Kauno kolegijos leidybos centras.
15. Pažūsis L. (2014). *Kalba ir vertimas*. Vilniaus universitetas.
16. Pikčilingis J. (1975). *Lietuvių kalbos stilistika*. II dalis. Vilnius
17. Robinson D. (2019). *Becoming a Translator*. Routledge.
18. *Vertimas raštu ir žodžiu: kalbų vartojimas praktikoje* (2010). Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.

Užsakymas I-2499.
Išleido Kauno kolegijos Reklamos ir medijų centras,
Pramonės pr. 20, LT-50468 Kaunas